



Insekt-Nytt

**Medlemsblad for Norsk
entomologisk forening**



Nr. 2 2012 Årgang 37

Insekt-Nytt • 37 (2) 2012

Insekt-Nytt • 37 (2) 2012

Medlemsblad for Norsk entomologisk forening

Redaktør:

Anders Endrestøl

Redaksjon:

Lars Ove Hansen
Jan Arne Stenløkk
Leif Aarvik
Halvard Hatlen
Hallvard Elven

Nett-redaktør:

Hallvard Elven

Adresse:

Insekt-Nytt, v/ Anders Endrestøl,
NINA Oslo,
Gaustadalléen 21,
0349 Oslo
Tlf.: 99 45 09 17
[Besøksadr.: Gaustadalléen 21, 0349 Oslo]

E-mail: insektnytt@gmail.com

Sats, lay-out, paste-up: Redaksjonen

Trykk: Nordberg Aksidenstrykkeri AS, Oslo

Trykkdato: juni 2012

Opplag: 800

Insekt-Nytt utkommer med 4 nummer årlig.

ISSN 0800-1804 (trykt utg.)
ISSN 1890-9361 (online)

Forsidebildet:

Erythromma najas, rødøyevannymfe. Arten er her rapportert ny for Vest-Agder. Se s. 7.
Foto (annet individ): Liselotte Sjøe

Insekt-Nytt presenterer populærvitenskapelige oversikts- og tema-artikler om insekters (inkl. edderkoppdyr og andre landleddyr) økologi, systematikk, fysiologi, atferd, dyregeografi etc. Likeledes trykkes artslister fra ulike områder og habitater, ekskursjonsrapporter, naturvern-, nytte- og skadedyrstoff, bibliografier, biografier, historikk, «anekdoter», innsamlings- og prepareringsteknikk, utstyrstips, bokanmeldelser m.m. Vi trykker også alle typer stoff som er relatert til Norsk entomologisk forening og dets lokalavdelinger: årsrapporter, regnskap, møte- og ekskursjons-rapporter, debattstoff etc. Opprop og kontaktannonser er gratis for foreningens medlemmer. Språket er norsk (svensk eller dansk) gjerne med et kort engelsk abstract for større artikler. Våre artikler refereres i *Zoological record*.

Insekt-Nytt vil prøve å finne sin nisje der vi ikke overlapper med vår forenings fagtidsskrift *Norwegian Journal of Entomology*. Originale vitenskapelige undersøkelser, nye arter for ulike faunaregioner og Norge går fortsatt til dette. Derimot tar vi gjerne artikler som omhandler «interessante og sjeldne funn», notater om arters habitatvalg og levevis etc., selv om det nødvendigvis ikke er «nytt».

Annonsepriser:

1/2 side	kr.	1000,-
1/1 side	kr.	1750,-
Bakside (farger)	kr.	2500,-

Ved bestilling av annonser i to nummer etter hverandre kan vi tilby 10 % reduksjon, 25 % i fire påfølgende numre.

Abonnement: Medlemmer av Norsk entomologisk forening får fritt tilsendt *Norwegian Journal of Entomology* og *Insekt-Nytt*. Kontingenten er for 2011 kr. 280,- pr. år (kr. 140,- for junior-medlemmer til og med året de fyller 19 år). For medlemskap bruk skjema på våre nettsider (www.entomologi.no) eller kontakt:

Norsk entomologisk forening,
Postboks 386, 4002 Stavanger.
e-post: jansten@c2i.net

Redaktøren har ordet:

Helsvart?

Den 12. juni i år lanserte Artsdatabanken den nye svartelista. Den forrige (og første) kom i 2007, og representerte da den første offisielle lista over økologiske risikovurderinger for fremmede arter. Den kan vel med rette kalles en første-generasjons svarteliste, som kanskje kan sammenlignes med rødlista fra 1998, altså noe svak i forhold til kriterier og dokumentasjon. Med svartelista 2012 har vi fått en voksen andregenerasjon, som står mye sterkere faglig. Ikke bare har vi fått en ny publikasjon, men også en ny nettbasert innsynsløsning.

For å avklare begrepsbruken aller først; en fremmed art er ikke det samme som en svarteliste-art. Derfor heter den nye publikasjonen fra Artsdatabanken «Fremmede arter i Norge – med norsk svarteliste 2012». Selve «svartelista» er derfor kun en liten del av publikasjonen, selv om hele ofte refereres til som svartelista. Man må ha dette i bakhodet når man blar i artslistene, fordi de fleste artene som er oppført kun er «fremmede» og ikke «svartelista». De er kun arter vurdert til kategoriene «svært høy risiko (SE)» og «høy risiko (HI)», som utgjør norsk svarteliste 2012.

Innholdsfortegnelse

Endrestøl, A. Redaktøren har ordet: Helsvart?	1
Sørnes, E. Linselusa	4
Knutsen, B.K. Kartlegging av øyestikkere (Odonata) i Vest-Agder	5
Nyvold Larsen, Ø. Stegganstjødna	11
Olberg, S. Litt om Nordic Coleoptera Group	17
Hansen, L.O. Norsk entomologisk forening takker: Rune Aanderaa	24
Falck, M. Norske «hvorfor ikke»-fluer II: Har vi virkelig ingen løvtrefluer?	25
Steel, C. Ny kartleggingskoordinator for entomologi	27
Grøntoft, T. En lite dokumentert variasjon av klipperingvinge <i>Lasiommata maera</i> f. <i>triops</i>	29
Endrestøl, A. Insektene går til filmen: Mimic 2	32
Endrestøl, A. Bokanmeldelser: Barnas felthåndbøker- Utforsk småkryp	35
Engdal, J. Bokanmeldelser: Butterflies of Europe and the Mediterranean area	38
Stenløkk, J. Insekter i nettet	41
Hatlen, H. På larvestadiet	43
Forhandlere av entomologisk utstyr	45
Content of Insekt-Nytt [Insect-News] 37 (2) 2012	46

En fremmedart følger IUCN sin definisjon, og Artsdatabanken har valgt å inkludere følgende arter (noe forenklet); 1) Utsatte arter, 2) arter rømt fra fangenskap/dyrking, 3) blindpassasjerer, 4) naturlig innvandrede arter fra naboland med opprinnelse i pkt. 1-3), 5) arter med uspesifisert antropogen opprinnelse og 6) noen dørstokkarter. Dette medfører for eksempel at villsvinet er definert som fremmed, mens hjortelusflua ikke er det (selv om de begge har kommet fra Sverige i nyere tid). Tidsavgrensningen er satt fra år 1800 og 50 år frem i tid (potensiell etablering 50 år frem i tid). Det som har kommet for 1800 regnes derfor som stedeget, altså naturlig.

I følge Artsdatabankens tall er det påvist 2595 fremmede arter i Norge. En del av disse faller utenfor overnevnte premisser

(blant annet at de ikke antas å kunne reproducere i Norge de neste 50 årene), og det totale antallet arter som er vurdert er derfor 1180 (i tillegg til noen dørstokkarter). Av disse igjen er 217 arter havnet på «svartelista».

Artsdatabanken har gjort et aldri så lite nybrottsarbeid her ved å utvikle metodikk og kriteriesett for vurdering av økologisk risiko som fungerer uavhengig av geografi og artsgruppe, noe som sikkert vil bli et viktig bidrag i arbeidet med å utvikle en internasjonal standard på linje med det vi har for rødlista.

I lederen i 33 (4) 2008 ble det tatt opp noen paradoksale artspar av «svarte» og «røde» arter. Både landøyda og ekte malurt var definert som fremmede i 2007 og har flere rødliste insektarter knyttet til seg. Begge disse planteartene er nå ute av lista. Det samme er for øvrig rødkløver og vanlig norskmyre, som for en legmann høres nokså norske ut (samtidig er eple svartelistet nå). Men det finnes nok fortsatt slike rare artspar. Et eksempel kan være ormehode, som er oppført som fremmedart (med lav risiko riktignok), mens *Ethmia bipunctella* (sommerfugl) som er knyttet til ormehode er rødlistet som sterkt truet (EN). Artsdatabanken har spesifisert at arter som lever på fremmede planter gjennomgående *ikke* er regnet som fremmede (foruten de åpenbare). Dersom grensen går mellom naturlig innvandring og innførsel kan jo dette i mange tilfeller være umulig å vite, og kanskje er det en kombinasjon? Kan en insektart regnes som naturlig



i Norge (stedegen) dersom den sprer seg inn på en fremmed plante? Artsdatabanken mener at den kan det all den tid en økt utbredelse av vertsplanten kan kalles habitatendring. Konsekvensen blir da at en slik art også kan bli rødlistet dersom denne habitatendringen går i negativ retning, for eksempel dersom vi begynner å bekjempe den fremmede vertsplanten.

Svartelista fra 2007 har høstet noe kritikk fra forskjellige hold, både fordi den delvis inneholdt stedegne arter spredt med mennesker og arter som er «plagsomme» for mennesker. Dette medførte at både piggsvin og vinterflått var oppført med «høy risiko». Begge disse er nå ute av lista. Andre plagsomme arter som er ute er både klesmøll og flatlus, og som det tidligere er tatt til orde for kanskje heller burde inn på gjestelista?

Selv om metodikken nå er betydelig bedre enn ved forrige svarteliste, og dokumentasjonen er lett tilgjengelig er ikke jobben gjort. Den er vel knapt påbegynt, både i teori og praksis. Konklusjonene er for en stor del basert på ekspertvurderinger, og for de aller fleste artene er kunnskapsgrunnlaget for dårlig. Det trengs nå i ettertid en oppfølgende diskusjon om de enkelte artene (både på og utenfor lista), men og om prinsipper og premisser for å utvikle svartelista inn i nye generasjoner.

Dette er nok en publikasjon som ved fremtidige revisjoner dessverre nok vil bli tyngre og tyngre, både som en følge av økt kunnskapsgrunnlag om i dag dårlig kjente grupper, men og sannsynligvis på grunn av en økende mengde fremmede arter i norsk natur. Det er vel likevel ikke helsvart. Man har nå et god grunnlag for å arbeide videre.

Det som sto i lederen om svartelista for 2007 gjelder like mye for svartelista 2012; «Her er det fremdeles en stor jobb å gjøre, både for å skaffe tilveie mer kunnskap om disse artene, men og for å bekjempe de som allerede utgjør et stort problem».

Dersom man går inn på artsdatabankens hjemmeside www.artsdatabanken.no, kan man både laste ned og bestille «Fremmede arter i Norge». Man kan dessuten finne innsynsløsningen hvor all dokumentasjon om de enkelte vurderte artene kan søkes opp.

Om dette heftet:

Vi starter dette heftet med et par artikler om øyenstikkere fra Agder. Både en spennende gruppe og en spennende landsdel. Det er hyggelig å se at utlyste kartleggingsmidler gjennom SABIMA inspirerer til økt kartlegging, men også medfører økt stoffmengde til Insekt-Nytt. Vi oppfordrer spesielt andre som mottar kartleggingsmidler om å sende inn en liten rapport til Insekt-Nytt, enten det er spennende funn, en god historie eller statusrapporter. Den nye billegruppa Nordic Coleoptera Group (NCG) ble stiftet i 2011, og hadde både møte og samletur i Norge i fjor sommer. Her følger omtale og referat. Videre er det en del små artikler både om fluer, sommerfugler og kartleggingskoordinatorer. Tilslutt har vi en del av våre faste spalter.

Vi får håpe resten av sesongen blir bra, og at været kan stabilisere seg (og yr.no med det), slik at dere kan finne mange godbiter utover i juli.

Fortsatt god sommer!



Linselusa: 



«Mye neslesommerfugl å se i disse dager. Hadde i dag (21 mars 2012), ved Solli, Tune, 13 stk. samtidig ved en væskende bjørkestubbe, fikk 7 inn på ett og samme bilde»
Eivind Sørnes

Kartlegging av øyenstikkere (Odonata) i Vest-Agder

Bernt Kåre Knutsen

Trollsländor, guldmede og øyenstikkere, lyder det ikke både litt mystisk og ganske vakkert når vi hører hvordan våre naboer og vi selv navngir disse fantastiske skapningene i vår ellers mangslungne natur? Det hele begynte for min del med at jeg fikk se noen meget flotte bilder av øyenstikkere, libeller og vannymfer som var tatt av nå avdøde Trygve Kile (1938 – 2008).

Etter at jeg overtok hans dagbok og en stor del av bildesamlingen, la jeg en god del av dette inn på Artsobservasjoner. Jeg ble så fascinert av dette at jeg bestemte meg for å fortsette i hans oppgatte spor, og etter hvert ønsket jeg å utvide virkeområdet, som for Kiles del hadde begrenset seg til nærområdene rundt Mandal. Da jeg tidligere har deltatt i atlasarbeid både for Norsk ornitologisk forening og for Agder botaniske forening, tenkte jeg det ville være litt fornuftig å drive en form for atlasregistrering også for øyenstikkere.

SABIMA hadde i Insekt-Nytt nr. 1–2011 en utlysning av midlertil kartleggingsaktiviteter og under «Prioriteringskriterier» nevnes bl.a.: «Lite kartlagte artsgrupper eller naturtyper. Vi prioriterer kartlegging av arter eller naturtyper som det tidligere har vært lite fokus på.»

Jeg skrev i min søknad at jeg ville prøve å dekke begge agderfylkene og jeg ville prøve å få med meg to andre som jeg hadde sett var ivrige brukere av Artsobservasjoner. Min søknad ble etterkommet og midler stilt til rådighet, en betydelig oppmuntring til å sette i gang dette arbeidet.

Det ble tatt kontakt med mine medarbeidere og vi ble fort enige om en viss arbeidsfordeling. Øyvind Nyvold Larsen tok for seg Lyngdal, Kvinesdal, Hægebostad, Åseral og Farsund; og Inge Flesjå jobbet med Mandal, Marnardal og Lindesnes samt Iveland i Aust-Agder. Undertegnede tok så for seg de øvrige kommuner og alle kommuner i Vest-Agder blei besøkt, men det blei selvsagt flest besøk i våre bostedskommuner, som er Mandal for Inge og meg, og Lyngdal for Øyvind. Det må også tas med at Leif E. Gabrielsen bidro med noen registreringer, og vi håper at han og mange flere blir interessert i dette prosjektet og vil bidra i årene fremover.

Nå viste det seg fort at jeg nok hadde gapt over vel mye med å ta med Aust-Agder, og en langtur dit, til Arendal m/omegn, gav heller ikke de helt store resultater. Likeså ble dessverre en fjelltur Suleskar – Brokke en bomtur, da været ikke ble i nærheten av det Yr.no hadde lovet.

Tabell 1. En foreløpig kommuneoversikt over øyestikker i Vest-Agder. Tabellen er basert på egne data, data fra Artskart (inkl. Artsobservasjoner) og Olsvik et al. 1990. Følgende kategorier er benyttet; k = registreringer i prosjekt «Kartleggingsmidler SABIMA 2011», (k) = egne og eldre registreringer, k! = antatt 1. funn for kommunen, n = nyere funn 2000–2010, () = eldre funn 1900–1999, (n) = nye og eldre funn. Antall besøkte lokaliteter gjelder kun prosjektet omtalt her.

	Audnedal	Farsund	Flekkefjord	Hægebostad	Kristiansand	Kvinesdal	Lindesnes	Lyngdal	Mandal	Marnardal	Sirdal	Songdalen	Søgne	Vennesla	Aseral	I antall kommuner av 15
Totalt arter pr kommune	15	16	15	16	17	12	16	19	24	14	11	4	13	6	6	
Besøkte lokaliteter pr kommune (k)	6	4	1	3	3	2	10	36	41	13	1	1	7	1	5	
<i>Lestes sponsa</i> vanlig metallvannymfe	(k)	k	(n)	k	()	n	k	(k)	(k)	k!	n	0	k	k!	k!	14
<i>Lestes dryas</i> sørlig metallvannymfe	0	0	0	0	0	0	0	0	n	0	0	0	0	0	0	1
<i>Erythromma najas</i> rødøyvannymfe	0	0	0	0	0	0	0	0	k!	k!	0	0	0	k!	0	3
<i>Pyrrhosoma nymphula</i> rød vannymfe	k!	n	(n)	k	(n)	k	(k)	k	(k)	k	n	0	(k)	k!	0	13
<i>Coenagrion hastulatum</i> vanlig blåvannymfe	n	k	(n)	k	()	n	k	k	k	k	n	0	()	0	k!	13
<i>Coenagrion puella</i> sørlig blåvannymfe	0	0	0	0	(k)	0	0	k!	(k)	k!	0	0	k!	0	0	5
<i>Coenagrion pulchellum</i> variabel blåvannymfe	0	k	0	k!	()	0	k!	k!	(k)	0	0	0	0	0	0	6
<i>Enallagma cyathigerum</i> stor blåvannymfe	k	(k)	(k)	k	()	(k)	k!	(k)	(k)	k!	0	k!	(k)	k!	k!	14
<i>Ishnura elegans</i> kystvannymfe	0	(k)	n	0	(k)	0	0	k!	(k)	0	0	0	()	0	0	6
<i>Aeshna mixta</i> høstøyestikker	0	n	0	0	0	0	0	0	k	0	0	0	0	0	0	2
<i>Aeshna caerulea</i> fjelløyestikker	0	0	0	n	0	0	0	0	0	0	()	0	0	0	0	2
<i>Aeshna juncea</i> vanlig øyestikker	(k)	(n)	n	n	()	n	k!	k	k	k!	n	0	0	0	k!	12
<i>Aeshna subartica</i> torvmoseøyestikker	k!	0	0	0	0	0	0	0	0	k!	0	0	0	0	0	2
<i>Aeshna cyanea</i> blågrønn øyestikker	0	0	n	0	0	n	k	k!	k	0	0	0	0	0	0	5
<i>Aeshna grandis</i> brun øyestikker	k	k	(n)	k	0	(n)	k	k	k	k	n	0	k!	k!	k	13
<i>Brachytron pratense</i> vårøyestikker	0	n	0	0	(k)	0	0	k!	(k)	0	0	0	k	0	0	5
<i>Cordulegaster boltoni</i> kongeøyestikker	n	n	n	n	(n)	0	k	k!	n	n	n	0	k!	0	0	11
<i>Cordulia aenea</i> smaragdøyestikker	n	n	0	k!	()	0	k	(k)	k	k!	k!	0	0	0	0	9
<i>Somatochlora metallic</i> vanlig metalløyestikker	k!	k!	0	n	n	0	0	k	0	0	(n)	0	0	0	0	6
<i>Libellula quadrimaculata</i> firflekklibelle	k!	(n)	n	k	(k)	n	k	(k)	(k)	0	n	n	k!	0	0	12
<i>Orthetrum coerulescens</i> liten blålibelle	0	0	n	0	()	n	k	0	(k)	0	0	0	0	0	0	5
<i>Leucorrhinia dubia</i> liten torvlibelle	k!	0	n	k	0	n	k	k	(k)	0	n	n	n	0	0	10
<i>Sympetrum flaveolum</i> gulvinget høstlibelle	0	0	0	0	0	0	0	0	n	0	0	0	0	0	0	1
<i>Sympetrum danae</i> svart høstlibelle	k	(k)	(n)	k	()	n	(k)	(k)	k	k	0	0	k!	0	k!	12
<i>Sympetrum striolatum</i> rødbrun høstlibelle	k!	(k)	n	k	()	0	k!	k	k	k	0	0	k	k	0	11
<i>Sympetrum sanguineum</i> blodrød høstlibelle	0	0	0	0	0	0	0	0	n	0	0	0	0	0	0	1
<i>Calopteryx virgo</i> blåvingevannymfe	k	0	n	k	()	()	k	k	n	n	0	n	()	0	0	11



Ei ho av vårøyenstikker *Brachytron pratense* legger egg i Stemmen 10. juni 2011.
Foto: Bernt K. Knutsen.

Som oversikten på forrige side viser (tabell 1), finner vi de vanligste artene, så som *Lestes sponsa*, *Pyrrhosoma nymphula*, *Enallagma cyathigerum* og *Aeshna grandis* i de fleste kommuner.

Som det også sees, var ikke resultatet for Kristiansand og Venesla særlig flat-terende. Men det har sin forklaring med at de bare ble besøkt et par ganger, og for Kristiansand sin del først og fremst for å sjekke forekomst av *Brachytron pratense*, vårøyenstikker. Vi ble spesielt oppfordret av Hallvard Holtung i SABIMA om å være oppmerksomme på rødlisteartene.

Det bør også nevnes at Songdalen kommune også kom litt dårlig ut på denne tellingen,

men det har sin forklaring i at biotoper med tilknytning til vann og bilvei var svært få.

Slik jeg ser det, har biotoper tilknyttet vann blitt prioritert, og lite av fjell- og myrområder har blitt besøkt, jamfør at vi bare har den ene registreringen av *Aeshna caerulea*, fjelløyenstikker, i Hægebostad kommune.

Vi kan glede oss over to nye regionsfunn for Vest-Agder i 2011, nemlig *Erythromma najas*, rødøevannymfe, i Mandal, Jåbekkvannet (Inge Flesjø) og i Marnardal, Birkelandsvannet (Bernt K. Knutsen), og ikke minst den ganske sjeldne *Aeshna subartica*, torvmoseøyenstikker, i Øyslebø, Marnardal og på Sveindal, Audnedal. Begge disse funn er gjort av Inge Flesjø.



Torvmoseøyenstikker, *Aeshna subarctica* fra Sveindal, Audnedal den 1. oktober 2011. Foto: Inge Flesjå.

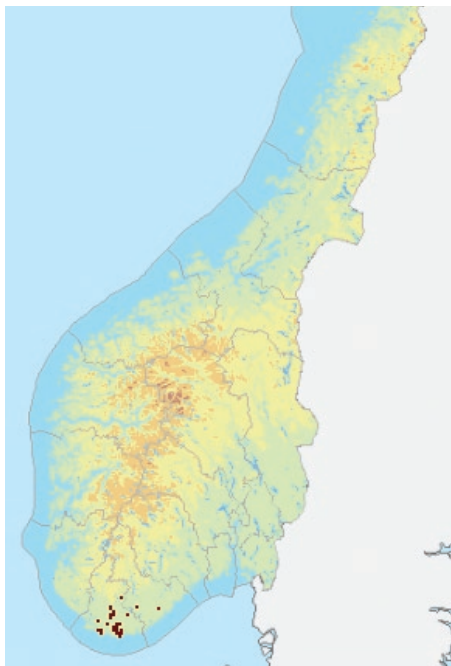
Om denne artens levested skriver Nielsen (1998): «Højmose-Mosaikguldsmed yngler i sure, brun-Vandede småsøer og i næringsfattige og sure moser. Den findes først og fremmest på solbeskinnede og varme lokaliteter, hvor områder med en rig vegetation af tørvmosser og forskellige sumpplanter veksler med partier med åbne vandflader. Således optræder den ofte i mere eller mindre tilgroede, gamle tørvegrave, hvor den af og til kan ses i pænt antal. Den tåler meget surt vand og findes især, hvor pH-væriden ligger mellom 4,5 og 5.»

Olsvik (1996) skriver om samme arten: «Treffes oftest ved små torvmosedammer i flytetorv omkring myrtjern og vatn. Flytende grønn torvmose er en indikasjon på at man bør være oppmerksom på denne sjeldne dobbeltgjengeren til den vanlige øyenstikkeren.»

I Artsobservasjoner er det bare registrert seks i 2011, fire i 2010, sju i 2009 og fire i 2008 og flere av disse er ikke godkjent for publisering. Det kan ellers bemerkes (Nielsen 1998) at arten første gang ble beskrevet og navngitt i Canada i 1908 av E. M. Walker, og i 1922 ble den igjen beskrevet av entomologen A. Djakonov i Nord-Russland og da under navnet *Aeshna elisabethae*.

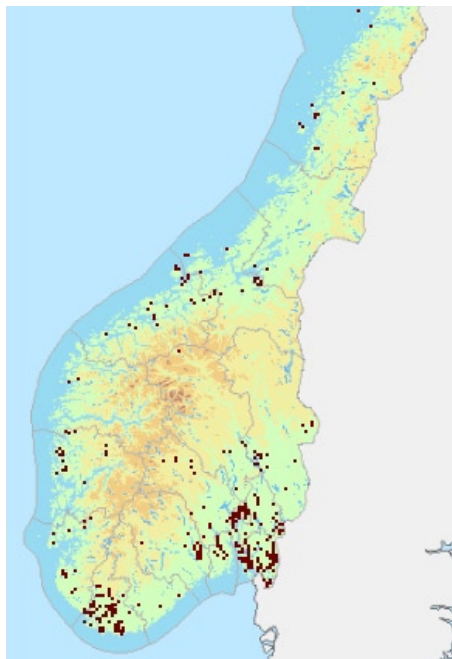
Det kan synes å være bagatellmessig, men jeg tar likevel med at jeg hadde en ganske rekordartet senregistrering av stor blåvannymfe, *Enallagma cyathigerum*, ved Jåbekkvannet. Det ble nemlig notert og fotografert to individer der den 1. oktober 2011. Tilgjengelig litteratur angir ut august og tidlig september som vanlig flygetid for denne arten. Nå må også nevnes at Olsvik (1996) har 29. september som siste notering i sin oversikt fra Møre og Romsdal 1971–1995.

Kartleggingsaktiviteten kan enkelt synliggjøres ved å studere Artsobservasjoner (eksemplifisert ved brun øyestikker *Aeshna grandis* i kartene under). Jeg må tilføye at jeg er fullstendig klar over at Artskart viser flere registreringer av *Aeshna grandis* i bl.a. Aust-Agder, men mange av disse registreringer er gjort ganske langt tilbake i tid og viser dermed ikke hvordan utbredelsen er i nyere tid. Samtidig vil jeg gjøre oppmerksom på at utbredelseskartet i Artskart for *Aeshna caerulea*, fjelløyestikker, langt fra er oppdatert i forhold til kartet som vises i Artsobservasjoner.



Dette kartutsnittet, som er hentet fra Artsobservasjoner, viser utbredelsen på Sørlandet av brun øyestikker *Aeshna grandis* i 2011 og den viser i særdeleshet den store aktiviteten det har vært i Vest-Agder kontra Aust-Agder. Her får en også se at Kristiansandsområdet og fjellkommunene er dårlig inventert.

Noen få bemerkninger om Norsk Rødliste, og jeg siterer fra denne: «Vår kjennskap til øyestikkerne er relativt god fordi dette er en insektgruppe som får mye oppmerksomhet fra naturinteresserte. Mange av artene lever i små, næringsrike dammer eller myrdammer som ofte blir ødelagt ved arealbruksendringer. Artene er derfor sterkt utsatt for miljøendringer som kan utrydde dem lokalt. [...] Av øyestikkere er 48 arter observert i Norge til nå, og av disse er 45 arter vurdert (Tabell 32). For de tre siste artene er det uklart om de har etablert reproduserende bestander i Norge, og de er derfor plassert i kategori NA.»



Dette kartet viser alle registrerte funn av brun øyestikker *Aeshna grandis* på Artsobservasjoner, og viser også at det ville ha vært ønskelig med litt større kartleggingsaktivitet i Aust-Agder og Telemark.

Av de 45 vurderte artene er 17 arter rødlistet, dvs. 38 %. Og av de 17 rødlistede artene er igjen tre arter registrert i Vest-Agder, nemlig: våroyenstikker *Brachytron pratense*, sørlig metallvannymfe *Lestes dryas* og blodrød høstlibelle *Sympetrum sanguineum*.

Vi ser her av ovenstående tabell hvor aktiviteten har vært størst og hvor Mandal og Lyngdal skiller seg klart ut. I Lyngdal har imponerende 36 lokaliteter blitt besøkt, og det er ikke minst takket være en iherdig innsats fra Øyvind Nyvold Larsen. Dersom man sammenligner antall lokaliteter undersøkt, og artsantallet i hver kommune vi har funnet (k), ser man for eksempel at Farsund med fire besøkte lokaliteter har 9 arter, mens Audnedal med seks lokaliteter har 12 arter. Som tidligere nevnt, er det to biototyper som er lite besøkt, nemlig myrområder og hei og fjell. Vi håper og tror at det skal bli bedre i kommende sesonger. Det bør kanskje presiseres at disse biotopene i tabellen bare viser biotoper hvor det er funnet og registrert øyenstikkere.

For Mandals vedkommende er det lokaliteten Stemmen, som skiller seg klart ut med hensyn til antall registrerte øyenstikker som altså er 15. I tillegg er det notert et tyvetalls sommerfugler og noen blomsterfluer og annet. Stedet er, som navnet sier, et oppdemt tjern med godt brukte turstier rundt vannet. Det blir også ganske mye brukt som badeplass, men det viktigste området er mindre tilgjengelig, og dermed ikke like populært som badested. Området bør over tid skjermes for videre utbygging som ellers forekommer i nærområdet. For Lyngdals vedkommende er det lokaliteten Stegganstjødna som skiller seg ut. Også her ble det påvist hele 15 arter (se egen artikkel i dette heftet).

Jeg tror det er en økende interesse for disse småkrypene, som virkelig er veldig fascinerende og svært interessante ikke minst i forbindelse med biologisk mangfold og vern og bevaring av svært sårbare biotoper. Ja, jeg vil hermed oppfordre alle brukere av Artsobservasjoner til å legge inn observasjoner av *Aeshna grandis*, brun øyenstikker, som er ganske enkel å identifisere.

Takk til Finn O. Mosti og Hans A. Olsvik for den store interesse de har vist oss særlig med tanke på identifisering av problematiske arter. Takk til mine langturassistenter Erlend Evensen og Trygve Espedal. Takk også til SABIMA for økonomisk støtte og Hallvard Holtung for positiv interesse for prosjektet. Takk til redaktør Anders Endrestøl for gode innspill. En hjertelig takk også til mine to medarbeidere Inge Flesjø og Øyvind Nyvold Larsen som begge har lagt ned et stort arbeid og begge har sagt seg villige til å fortsette prosjektet også neste år.

Litteratur

- Askew, R. R. 2004. The Dragonflies of Europe. Revised edition, Harley Books.
- Lundberg, H. 2008. Trollsländor i Sverige.
- Nielsen, O.F. 1998. De danske guldsmede. Apollo Books.
- Olsvik, H.. 1996. Atlasprosjekt på øyenstikkere (Odonata) i Møre og Romsdal. Insekt-Nytt 21(1-2) 1996.
- Olsvik, H., Kvifte, G. og Dolmen, D. 1990. Utbredelse og vernestatus for øyenstikkere på Sør- og Østlandet, med hovedvekt på forsumings- og jordbruksområdene. UNIT Vitenskapsmuseet Rapport Zool. Ser. 1990-3: 1-71.
- Sandhall, Å. 1987. Trollsländor i Europa. In-terpublishing.

Bernt K. Knutsen
Buråsveien 89, Mandal
e-post: bernk@online.no

Stegganstjødna

Øyvind Nyvold Larsen

Våren 2011 ble jeg kontaktet av Bernt Kåre Knutsen. Han hadde fått midler fra Sabima for å undersøke øyestikkerfaunaen på Sørlandet, og lurte på om jeg ville være med på prosjektet. Med nyinnkjøpt Canon G12 var planen uansett å dra på mange insektsafarier denne sommeren. Det var derfor lett å si ja til å bli med på prosjektet. Av lokalitetene jeg undersøkte var det en som utmerket seg spesielt i artsantall. På denne lokaliteten, Stegganstjødna i Lyngdal kommune, fant jeg 15 arter. Resten av historien handler om dette lille stykket Sørlandsnatur.

Jeg er bosatt i Sauda i Rogaland, men jobber som lærer og har derfor lang sommerferie. Mesteparten av sommerferien tilbringes på hytta i Lyngdal i Vest-Agder, der jeg også har vokst opp. Med base i Lyngdal, var det kommunen jeg valgte å konsentrere meg mest om, men noen besøk i andre kommuner i Vest-Agder ble det også. Jeg valgte meg ut flere lokaliteter med ulike miljøforhold, slik at bredden i øyestikkerfaunaen i Lyngdalsområdet kom best mulig fram. De fleste av de mest spennende lokalitetene ble besøkt minst to ganger for å få påvist både for- og seinsommerarter. Totalt påviste jeg 19 arter i kommunen.



Stegganstjødna. Foto: Øyvind Nyvold Larsen

Stegganstjødna

Sør for selve Lyngdal, mellom Rosfjorden og Grønsfjorden, ligger Austad-halvøya. Landskapet er kupert med fjellknauser opp mot nesten 300 m høyde i indre strøk. Mellom fjellknausene er det flere smådaler. En av disse smådalene munner ut i idylliske Epledalen ved Grønsfjorden. Noe oppstrøms den lille elva som renner ut her, ligger Stegганstjødna. Den ligger 22 moh og arealet er ca 3000-3500 m². Vannutskiftinga er god, det samme er trolig vannkvaliteten. Fisken (aure) ble i alle fall aldri utryddet av forsurening i dette vassdraget. På tross av fisken ser øyentikkerne ut til å trives, trolig fordi det er tett vegetasjon bl.a av takrør i kantonene. Nord for tjønna er det

noe dyrka mark og beitemark i tilknytning til gården Birkeland. Dette er sikkert med å bidra til å gjøre tjønna relativt næringsrik. Ellers dominerer edelløvkogen i liene rundt, samt noen granplantefelter (tidligere frøplantasjer). Klimatet i området er gunstig, med tidlig vår, milde vintre, varme somrer og rikelig med nedbør.

Området ble besøkt tre ganger denne sommeren, 26. juni, 14. juli og 6. august. Jeg hadde tidligere aldri sett etter øyentikker her. Under følger en presentasjon av de 15 påviste artene fra Stegганstjødna. Alle funn er lagt inn i artsobservasjoner. no. Jeg har angitt hvilke av artene som er fotodokumenterte. Alle disse er godkjente av validør Finn Mosti.



Kartutsnitt med Stegганstjødna markert med rødt. Kilde Artsobservasjoner

Blågrønn øyestikker

Aeshna cyanea

Ett nyklekt individ fotografert 6. august. Samme dag ble en ubestemt *Aeshna* observert flygende, muligens denne art, eventuelt *A. juncea*, som da ville økt artsantallet til 16. Dette var eneste lokaliteten i Lyngdal der denne arten ble påvist, men mer innsats utover høsten kunne sikkert økt antallet lokaliteter.

Brun øyestikker

Aeshna grandis

Ett individ sett 6. august. Ikke fotografert, men arten er jo umiskjennelig. Vanlig i distriktet for øvrig.

Vårøyestikker

Brachytron pratense

Ett revirhevdende individ fanget og fotografert 26. juni. Dette var det gjeveste funnet på lokaliteten og eneste lokalitet i Lyngdal for arten. Nå er jo slutten av juni helt i slutten av flygetida for arten, og med en normal vår ville jeg kanskje gått glipp av den helt. Jeg tror likevel antall potensielle lokaliteter for denne rødlistearten i Lyngdal er begrenset.

Kongeøyestikker

Cordulegaster boltoni

To individer sett og fotografert 14. juli og ett den 6. august. Disse hevdet revir langs en liten sidebekk på SV-sida av tjønna. Arten finnes spredt og fåtallig ellers i distriktet.



Vårøyestikker *Brachytron pratense*. Foto: Øyvind Nyvold Larsen

Smaragdøyenstikker

Cordulia aenea

Ett revirhevdende individ fanget og fotografert 26. juni. Arten ble funnet flere steder i Lyngdal på forsommeren, og er trolig nokså vanlig om enn i små antall.

Firflekklibelle

Libellula quadrimaculata

Ett individ sett 14. juli. Ikke fotografert, men arten er jo lett kjennelig. Denne arten er ofte tallrik på næringsfattige lokaliteter på heiene rundt Lyngdal, men altså meget fåtallig på denne artsrike lokaliteten.

Svart høstlibelle

Sympetrum danae

Anslagsvis 25 individer sett 6. august, flere i parring. Fotografert. Meget vanlig seinsommerart i distriktet forøvrig

Rødbrun høstlibelle

Sympetrum striolatum

En hann sett 14. juli og 6. august. Ikke fotografert, men er eneste røde *Sympetrum*-art som er påvist i Lyngdal. Arten finnes spredt i Lyngdal, og er vel vanligst etter at min sommersesong er over i midten av august.

Vanlig metallvannymfe

Lestes sponsa

Fire individer sett 14. juli og ca. 25 den 6. august, flere i parring. Fotografert. Svært vanlig art i distriktet.

Stor blåvannymfe

Enallagma cyathigerum

Minimum ett individ sett 14. juli. Ikke fotografert. Mange av blåvannymfene forblir ubestemte, men det er likevel liten

tvil om at denne arten er svært fåtallig her, mens den ellers er den vanligste blåvannymfearten i distriktet sammen med *C. hastulatum*. Kanskje taper disse to artene i konkurransen med de mer krevende artene når miljøforholdene for disse er gode?

Vanlig blåvannymfe

Coenagrion hastulatum

Minimum ett individ sett både 26. juni og 14. juli. Fotografert 14. juli. Se kommentar under forrige art.

Sørlig blåvannymfe

Coenagrion puella

Minimum seks individer sett 26. juni, flere i parring. Minimum fire sett 14. juli. To i parring sett 6. august. Fotografert de to første datoer. Sjøl om mange ubestemte blåvannymfer ble sett, så dette ut til å være den dominerende arten. Denne sørlige arten ble for øvrig kun påvist på to andre lokaliteter i Lyngdal, den nærliggende Kåvelandstjødna og i et sumpområde på Prestneset. På sistnevnte lokalitet var arten svært tallrik.

Variabel blåvannymfe

Coenagrion pulchellum

Minimum to i parring sett og fotografert 26. juni og minimum ett individ sett 14. juli. Arten er jo snarlik den forrige, og flere av de ubestemte blåvannymfene var enten denne eller forrige art. Denne arten ble for øvrig kun påvist på ytterligere en lokalitet i Lyngdal, den nærliggende Kåvelandstjødna.

Kystvannymfe

Ischnura elegans

Kun én sett og fotografert 6. august. Arten er jo av de lettest kjennelige av blåvannymfene, så det er nok riktig at arten er



Sørlig blåvannymfe *Coenagrion puella*. Foto: Øyvind Nyvold Larsen

fåtallig på lokaliteten. Ellers i Lyngdal ble arten påvist på to lokaliteter, Prestneset og Ramsjordvannet. Arten skal være begrenset til kystnære lokaliteter under marin grense. Med marin grense på under 30 moh i Lyngdalsområdet, er det få potensielle lokaliteter for arten i kommunen.

Rød vannymfe *Pyrhosoma nymphula*

Minimum åtte sett og fotografert 26. juni, flere i parring. Fire sett 14. juli. Forholdstvis vanlig art i distriktet for øvrig.

Oppsummering

Det gode mangfoldet av øyestikkerarter på denne lokaliteten viser at små «ubetydelige» lokaliteter kan være betydningsfulle oaser for biomangfoldet. Nå er vel ikke det noen overraskelse for Insekt-Nytts lesere, men

for kommuneplanleggere ville lokaliteten sikkert lett kunne bli sett på som verdiløs. Om lokaliteten har betydning for andre ferskvannstilknyttede insekterarter kjenner jeg ikke til. Området for øvrig, med gunstig klima og mosaikkartet vegetasjon, burde kunne gi grunnlag for rikt insektliv ellers. Selv om skogene i området ikke er spesielt gamle, er det mye av den som skjøtter seg selv. Blant annet har de krevende hakkespertartene hvitryggspett og dvergspett tette bestander her. Kanskje er det muligheter for spennende skogsinsekter også? Uansett, lokaliteten vil bli fulgt opp i årene framover.

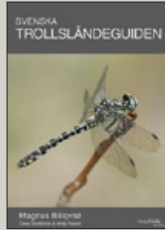
Øyvind Nyvold Larsen
Høllandstræ 28,
4200 Sauda
Øyvind.Nyvold.Larsen@rogfk.no



Aktuelle bøker

Svenska trollslände-guiden

Omhandler alle norske arter og de som kan dukke opp i Norge. Eneste komplette felthåndbok som henvender seg både til begynnere og øyenstikker-kjennere. Mer enn 400 farge-fotos, tabeller og kart. Artsnavn på norsk 208 sider. **Kr. 395**



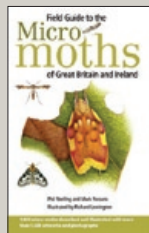
Myror - getingar

Presentasjon av alle 133 nordiske arter av maur og veps. Les om disse sosiale insektenes spennende liv, som sosial adferd, byggekunst, giftighet, røvertokt og slavehold. Utførlige tekster, artsbilder, utbredelseskart og nøkler. 330 sider. **Kr. 398**



Field Guide to the Micro-moths

of Great Britain and Ireland
Med over 1000 arter mikro-moths. Artene er tegnet i naturlige hvilestillinger. Boka er trolig den mest oversiktlige også for norske forhold, selv om en del arter ikke overlapper i utbredelse. 1500+ svært gode fargeill. 416 sider. **Kr. 320**



Butterflies of Europe & the Mediterranean area

Omfattende håndbok til dag-sommerfuglene i vår region. Dekker hele Europa (fra de Atlantiske øyer til Uralfjellene), N.Afrika, Lilleasia og Nære Østen. 703 arter med over 10 000 unike fargeillustrasjoner. inkludert underarter, mange rariteter og former. 544 sider. **Kr. 798**



Våre superlette håver har poser i gjennomsiktig spesialstoff, teleskop glassfiberstenger og er sammenleggbare. Mange ulike størrelser på stengene og ulike hâvdiameterer.

Standardhâv - 35cm diam. på nettet (hvitt eller brunlig)
Todelt stang 43-80cm. - **Komplett Kr.367**

Sommerfuglkasser

Tette kasser av høy kvalitet (glass fast i lokket, m/plastazote bunnmateriale).

Størrelse	Pris Brun	Trehvit
15x18 cm	204	201
15x23 cm	229	222
23x30 cm	273	269
30x40 cm	340	333
40x50 cm	405	387



ANNET UTSTYR

Slaghâv (lett 35cm u/skaft)	Kr.337
Stangsil	Kr.229
Vannhâv m/skaft	Kr.440
Insektnâler i alle størrelser 100pk	fra Kr.40
Spennestrimler	fra Kr.40
Spennbrett 40cm langt justerbart	fra Kr.134
Spennbrett 30cm lengde balsatre	fra Kr.122
Preparasjonsnâl med treskaft	Kr.26
Pinsett	Kr.49
Avlivningsglass	Kr.90
Ethylacetat (eddiketer)300ml	Kr.156

Robinson felle m/lys -

Vår største og mest robuste felletype med lang holdbarhet. Fellen som med 80w eller 125w kvikksølvlampe gir best fangst. Fellen brukes mye av fâgfolk og erfarne entomologer.

Pris inkl. lyskit **Kr 2990**



Litt om Nordic Coleoptera Group

Stefan Olberg

På nyåret i 2011 ble det foreslått å starte opp en felles nordisk billeforening – Nordic Coleoptera Group (NCG). Forslaget ble lagt ut på nettstedet BeetleBase, som er et åpent forum for billeinteresserte i Norden. Ettersom flere av deltagerne tente på idéen ble den iverksatt, og foreningens første årsmøte ble avholdt på Frya i Gudbrandsdalen sommeren 2011. I denne artikkelen presenteres BeetleBase, NCG, samt en omtale av sommerens møte.

BeetleBase

Hovedproblemet med å være interessert i biller eller andre insektgrupper er at det som regel er forsvinnende få likesinnede i ens nærområde. Det er nok mange personer som deler entomologenes fascinasjon for insekter, men steget fra å være litt interessert i insekter til å bli en habil entomolog er dessverre svært langt, og de fleste er avhengig av en god del hjelp og inspirasjon på veien. BeetleBase ble startet opp av et par svenske entusiaster i begynnelsen av 2009. Formålet har vært å utveksle kunnskap og annen nyttig informasjon om biller mellom billeinteresserte i de nordiske land. BeetleBase er en videreføring av nettstedet svenskaskalbaggar.com, et nå nedlagt nettsted som hadde hovedfokus på



svenske billearter. På BeetleBase finner man i tillegg til et diskusjonsforum, en oppdatert artsliste for de nordiske og baltiske land. Hvis man søker frem en art får man opp et utbredelseskart, bilder, artikler omhandlende arten, samt beskjed hvis arten har vært diskutert i diskusjonsforumet. På diskusjonsforumet er det mulig å spørre om eller ta opp ønskede temaer, så lenge det har en viss relasjon til biller. BeetleBase drives på dugnadsbasis og er derfor avhengig av å ha aktive medlemmer som legger inn mest mulig data i basen og på annen måte opprettholder aktiviteten på nettstedet. I skrivende stund er det 181 medlemmer på BeetleBase og av disse er det 30 norske deltagere. Et problem med slike dugnadsbaserte tiltak som BeetleBase

er at det som regel er kun noen få personer som drar lasset. En del personer bidrar litt, mens en større andel ikke bidrar noe særlig i det hele tatt. Så et mål fremover må være å få en økende andel bidragsytere. Dette er nok ikke enkelt, ettersom mange nok føler at de har lite å bidra med og at deres kompetanse ikke strekker til. Det er rett og slett en høy terskel for mange å skulle publisere sitt første innlegg i forumet. En noe mindre formell tone samtidig med en oppfordring og en aksept for «enkle» spørsmål må nok til før flere har lyst til og våger å bli mer aktive.

Hvorfor et nordisk samarbeid?

Informasjonsutvekslingen mellom de nordiske landene har i perioder vært dårlig, og det er ofte lite kunnskap om hva som foregår på billefronten i ens naboland. Ettersom vi i Norden i stor grad deler det samme artsmangfoldet, kan man derfor lære mye ved å tittle litt over sine naboers skuldre. Fordi antallet billearter er såpass høyt, og antallet Coleopterologer er ganske sparsomt, vil det alltid være artsgrupper som andre har satt seg litt bedre inn i, og grupper der det fortsatt er uløste problemer å ta tak i. En annen god grunn til å snakke sammen



Deltagerne på NCG-møtet 2011. Bak fra venstre: Frode Ødegaard, Torstein Kvamme, Stig Lundberg, Arne Laugsand, Bo Nihlgård, Sven Lennartsson, Stefan Olberg, Jan Schreiber og Håkan Lundkvist. Nede fra venstre: Øystein Olav Roten, Per Kristian Solevåg, Hallvard Holtung, Roger Pettersson, Christoffer Fägerström og Johannes Bergsten. Foto: Stefan Olberg.

er at taksonomien er i kontinuerlig endring. Ulike eksperter har alltid hatt og vil alltid ha avvikende oppfatninger av hva som er den mest korrekte tilnærmingen. Samtidig er det gledelig å se at Norge og Sverige gjennom en felles plattform har satt i gang et samarbeid om å påvise utbredelsen til våre arter via Artsobservasjoner/Artskart. Men dette forutsetter at det foreligger en enighet om hva som til en hver tid skal være den gjeldende taksonomiske tilnærmingen. Her kan og bør NCG være en viktig spiller.

Nordic Coleoptera Group (NCG)

Det aller første møtet i NCG ble holdt 20.-22. juni i Norge. Frya i Gudbrandsdalen ble vurdert som et egnet sted, ettersom det både ligger forholdsvis sentralt i et nordisk perspektiv og samtidig byr på mange spennende lokaliteter. For å lette noe på deltagernes kostnader, ble det forsøkt å skaffe midler til å dekke oppholdet. Vi var derfor meget takknemlig for at Norsk entomologisk forening stilte opp med økonomisk støtte. Dette var imidlertid ikke nok til å dekke hele oppholdet, og vi ble derfor enige om å søke Artsdatabanken om et tilsvarende beløp – en søknad som



Fangst ved Stordalsberget. *Foto: Jan Schreiber.*

gledelig nok ble innvilget. Som de fleste fikk med seg kom det en del nedbør sommeren 2011, og den store flommen i Gudbrandsdalen var på sitt høydepunkt en ukes tid før møtet skulle gå av stabelen. Det var derfor en viss bekymring for om veiene skulle være åpne og om leieren vi skulle bo i fortsatt befant seg over vann. Bortsett fra at vi ikke fikk oppsøkt de mange fine sand- og grusflatene langs Lågen i vår jakt etter biller, så påvirket heldigvis flommen oss i liten grad.

Hovedmålet med møtet var å fastsette foreningens vedtekter og velge et styre for de to neste årene. Dette ble gjort på kveldstid, og vi brukte mange timer de to første kveldene på å få med alle paragrafer og gjøre formuleringene så entydige som mulig. Den andre og siste kvelden ble styret valgt og styrets arbeidsoppgaver ble fastsatt. Det ble også tid til fire interessante

foredrag omhandlende noen utvalgte handlingsplanarter (billearter selvfølgelig) i Sverige, samt et lengre foredrag om rødlistete biller i Norrland.

På billejakt

I løpet av de tre dagene møtet varte ble det arrangert en dagstur og to kortere ekskursionsjoner. Ikke alle de 16 deltagerne dro til de samme lokalitetene, ettersom deltagerne hadde ulike preferanser for hvilken type natur de helst ville samle i og hvilke billefamilier de var mest interessert i. En oversikt over de oppsøkte lokalitetene, samt hvilke arter som ble registrert på hver lokalitet, ligger tilgjengelig på NCG sin hjemmeside (<http://beetlebase.com/events.asp>). I skrivende stund er det registrert 247 billefunn i forbindelse med møtet, men ikke alle deltagerne har lagt inn sine funn. Det ble også påvist noen



Samling rundt lakenet. Soldet og «støvsugd» material legges utover et laken og billene plukkes ut. Foto: Jan Schreiber.

rødlistearter på noen av lokalitetene, og totalt er det lagt inn registreringer av 17 forskjellige rødlistearter, samt at vi vet om et par rødlistearter til som ikke er lagt inn i oversikten. Blant de rødlistete artene var kanskje *Tychius polylineatus* (VU) og *Scopaeus sulcicollis* (VU) to av de mest interessante funnene. Snutebillen *T. polylineatus* lever på skogkløver på varme og tørre lokaliteter, og en tilknytning til åpen grunnlendt kalkmark har vært vurdert. Gamle funn av denne arten foreligger fra Oslo, Akershus og Buskerud, mens den kun er kjent fra Fornebulandet i nyere tid. Ett eksemplar ble håvet i tresatt beitemark ved Forr, rett ved Frya. Ny for Oppland er også *S. sulcicollis*. Denne kortvingen lever på tørre, varme og åpne lokaliteter med sandjord. I nyere tid er den kun kjent fra Kviteseid og Seljord i Telemark, mens det foreligger noen gamle funn fra Akershus. Arten ble soldet frem på den klassiske insektlokaliteten Stordalsberget, hvor det fra før av er kjent mange titalls rødlistete insektarter. Flere rødlistete biearter og minst fem rødlistete billearter ble påvist ved Stordalsberget i løpet av vårt besøk. Blant annet kunne forholdsvis store mengder av den sterkt truede *Ebaeus lapplandicus* håves på hengebjørk og annen vegetasjon i de bratte rasmarkspregede tørrengene ved Stordalsberget. De fleste deltagerne fikk nok med seg et eksemplar av denne sjeldenheten, som antagelig har en av sine beste forekomster i Norden i dette området. Arten er knyttet til åpne og varme engarealer med en stor andel død ved. Det antas at larvene er spesialiserte rovdyr på vedlevende broddveps. Den nærstående og sårbare *Nepachys cardiaca* har samme

levesett, og denne ble håvet av minst en av deltagerne på samme lokalitet. En annen bille som fikk utvidet sin utbredelsesgrense i løpet av NCG-møtet var *Fleutiauxellus maritimus* (NT). Denne smelleren er knyttet til elvebredder langs store elver, der den finnes under klappstein/rullestein med iblandet sand. Dette er en nordlig art som ikke var kjent sør for Nordland, men som nå ble funnet i et sandtak(!) ved Borkhus i Folldal kommune.

Ny art for Norge?

Snutebilleslekten *Hypera* er i hovedsak knyttet til engarealer. Flere arter ble samlet inn i løpet av dagene i Gudbrandsdalen og noen av artene kan være forholdsvis vanskelig å artsbestemme. Christoffer Fägerström, en av de svenske deltagerne, nevnte



Hypera fornicata – håvet i Frya Leir. Foto: Christoffer Fägerström.



Formann i det grønne. Nyvalgt formann i NCG (Håkan Lundkvist) på vei opp i en bjørk.
Foto: Stefan Olberg.

ved noen anledninger en *Hypera*-art som burde kunne finnes i Norge, og som står svært nær *Hypera meles*. *Hypera fornicata*, som arten heter, skulle man kunne få tak i på bl.a. setermjelt, som vi derfor passet på å slaghåve på. Christoffer fikk da også tak i en hann som passer til beskrivelsen av *H. fornicata*. I etterkant av møtet har det også vist seg at de fleste norske *H. meles*-eksemplarer som er undersøkt nærmere stemmer best overens med *H. fornicata*. Sannsynligvis har vi begge artene i Norge. Eventuelt kan det også være slik at komplekset består av flere enn to arter, eller at variasjonen innen en av artene er stor og at alle dyrene tilhører en og samme art. Individuer av '*H. meles*' må derfor sjekkes nøye for å få en bedre

oversikt over artskomplekset, og dermed på sikt kunne gi en enhetlig oppfatning av hvordan artene ser ut og en bedre forståelse av deres utbredelse og økologi.

Det «problemet» som har oppstått på grunn av funnet av *H. fornicata* i Norge, er en av mange positive følger ved et godt nordisk samarbeid. Det er flere eksempler fra BeetleBase hvor utveksling av kunnskap mellom kollegaer har ført til avklaringer angående artskomplekser, som igjen blant annet har ført til oppdagelsen av nye arter for Norge. Vi er så få (spesielt i Norge) som aktivt holder på med biller, og antallet arter vi skal forsøke å holde styr på er så stort. Bare i løpet av den siste 10-årsperioden er det registrert ca. 10 nye arter for Norge



Lunsj i det grønne, med svært nyttig utveksling av kunnskap over generasjonskløftene. Fra venstre: Frode, Stig, Arne, Per Kristian og Sven. Foto: Stefan Olberg.

i snitt per år, og vi er nå oppe i 3540 kjente norske billearter, pluss noen titalls innførte arter som ikke har etablert seg i norsk fauna. For å kunne forvalte denne artsgruppen på en forsvarlig måte trenger vi flere folk som samler inn biller og ikke minst har kunnskap nok til å artsbestemme disse dyrene. For å øke rekrutteringen til billemiljøet og gi de de som allerede er frelst et godt tilbud, vil forhåpentligvis BeetleBase og NCG stadig bli en bedre og viktigere brikke i vår nære fremtid.

Avslutningsvis takker NCG for den økonomiske støtten fra Norsk entomologisk forening og Artsdatabanken som gjorde at oppholdet på Frya ble kostnadsfritt for deltagerne. Jeg vil også takke deltagerne

som stilte opp på møtet. Hvis det ikke hadde vært noen som var villige til å dele av sin kunnskap om de mange artene, samt fungert som en inspirasjonskilde for både unge og eldre billesamlere, ville det ikke blitt noe av verken møtet på Frya eller en nordisk bilforening. Vårt håp er at det blir flere aktive medlemmer i NCG i tiden som kommer og at oppmøtet på neste sommers NCG-møte på Øland i Sverige blir enda bedre.

Stefan Olberg
Steinsoppgrenda 40,
1352 Kolsås
stefan@biofokus.no

Norsk entomologisk forening takker:

RUNE AANDERAA

Vi i Norsk entomologisk forening (NEF) vil benytte anledningen til å takke Rune for lang og tro tjeneste som daglig leder i SABIMA. Vi må si at vi har hatt meget god nytte av Rune og SABIMA i de 13 årene han har sittet ved roret. Rune har vist seg som en uredde naturforkjemper, en godt forberedt strateg og debattant, en ypperlig og respektert formidler og en god organisasjonsbygger.

Rune er en svært allsidig person både som praktiker og teoretiker. All denne kunnskapen har åpenbart kommet godt med som leder i SABIMA, og under Runes ledelse har SABIMA vokst til en robust og slagkraftig organisasjon.

Vi i entomologisk forening kjenner også entomologen Rune, som både har vært interessert i insekter i sopp, men også som husarkitekt for trelevende bier og veps. Rune har vært en hyppig aktør i media, og ved flere anledninger har vi hørt han tale entomologiens sak. Han har løftet mange av våre små kryp opp i folks og medias bevissthet, og kron-eksempelet her er klippeblåvingen som virkelig satte insekter på agendaen.

Men ikke bare er entomologien løftet opp og frem i media- Rune var også en særdeles viktig bidragsyter (sammen med resten av SABIMA) til naturmangfoldloven, et verktøy som nå er helt sentralt for å ta vare på også det entomologiske mangfoldet.



Rune taler på avskjedsfesten.
Foto: Ellen Paalgard, SABIMA

SABIMA må sies å ha vært en særdeles nyttig paraply for oss i Norsk entomologisk forening. Vi er litt for små til å ha en egen administrasjon, så samspillet med SABIMA, blandt annet med egne kartleggingskoordinatører i entomologi, har fungert utmerket for oss. Norsk entomologisk forening vil takke Rune Aanderaa for den gode jobben han har gjort for SABIMA. For å sitere han selv på avskjedsfesten: «*jeg er en type som liker å bryte nytt land...*» så blir det spennende å se hva det innebærer (så lenge det er arealnøytralt). Lykke til med hva enn du måtte finne på!

NEF vil samtidig ønske påtroppende leder, nå generalsekretær, Christian Steel lykke til med å utvikle SABIMA videre!

*Norsk entomologisk forening
Lars Ove Hansen
Formann*

Norske «*hvorfor ikke*»-fluer II:

Har vi virkelig ingen løvtrefluer?

Morten Falck

Løvtrefluene, familien Xylomyidae, er ikke mange. Hele Palaearktis inneholder under 30 arter. De er ikke mange på verdensbasis heller. De er så få at det nesten kan virke meningsløst å gi dem en egen familie. Men så har de også vekselvis vært regnet som en slekt av våpenfluer (Stratiomyidae), eller av trefluer (Xylophagidae). Så vil kanskje de fleste mene det ikke er rart at disse fluene ikke er funnet i Norge?

Men så enkelt er det naturligvis ikke. For det finnes tre arter av disse fluene rundt omkring oss, i land «det er naturlig å sammenligne oss med», som Sverige. De tre artene er *Solva marginata* (Meigen, 1820), *Xylomya maculata* (Meigen, 1804) og *Xylomya czekanovskii* (Pleske, 1925).

Ja ja, tenker du kanskje. Sverige når mye lenger sør enn Norge, og dessuten langt mot øst. Men Norge når i Pasvik like langt øst som Alexandria og Istanbul. Ingenting tyder på at de skal være begrenset til noen østlig eller sørlig utbredelse. Svenskene har tvert imot funnet løvtrefluer helt opp i Norrbotten. Der er *Xylomya czekanovskii* tatt på osp. Det er som kjent ikke noe spesielt sørlig og eksotisk treslag. Og de to andre artene finnes f. eks. i Danmark og i

England. Der er de regnet for å være svært lokale - *S. marginata* kan være tallrik på sine steder, *X. maculata* er betraktet som svært sjelden. De to *Xylomya* artene har en sørligere utbredelse - likevel er det en av dem som selv ifølge Wikipedia kanskje kan finnes i Norge.

Som navnet (løvtrefluer) sier, er de knyttet til løvtrær, hvor larvene lever under barken. Enten lever de mellom barken og veden, eller i råtnende bark eller ved. Fluene vil gjerne ha litt tjukke stammer, og trærne må være så gamle at de begynner å ramle ned av seg selv. Det er åpenbart at tilknytning til død ved er en begrensende faktor, selv om de kan gå på forskjellige slags løvtrær. Kanskje kan det være grunnen til at vi ikke har funnet noen av disse fluene i Norge?

Det er primitive fluer, som i alle fall hører til ved systemets rot. Det viser seg ved at vingene har tallrike ribber, og ved at antennene heller ikke er særlig modifisert. Av utseende er fluene cirka centimeterlange, slanke, og farget i svart og gult - slett ikke ulikt veps. Men de har, som alle fluer, bare to vinger, og mye kortere antenner. Beina er lange og slanke, og øynene er alltid vidt adskilt, både hos hanner og hunner. Det er funnet rester av familien i rav fra Baltikum.

En mulig grunn til at de ikke er tatt i Norge, kan være at de gjerne holder seg på det stedet hvor de er «født». De streifer ikke mye omkring. Dermed kan de sikkert finnes mange steder i Østlandets skogtrakter, hvis noen vil være brydd med å undersøke bestander av osp. Og kanskje langt nordpå? Norrbotten er et län som ligger langt mot nord - men spørsmålet er om ospeskogen er kontinuerlig over grensen - eller om den blir brutt av Lapplands store fjellvidder?



En hunn av *Solva marginata*. Foto: Tristram Brelstaff

For det er ikke helt enkelt å forestille seg noen grunn til at en familie med tre svenske arter, hvorav to sørlige og en nordlig, ikke skal finnes i Norge i det hele tatt. Svært mange andre insekter som bare har vært registrert fra Sverige, dukker opp hos oss etter hvert. Så derfor er hansken nå kastet: Hvem tar den første av disse fluene på norsk side av grensen? Hvem finner en ospeskog der larvene myldrer under barken på et ospelæger? De gjør nemlig gjerne det. Svenske Stig Lundberg fant en halvmeter tykk ospestamme liggende i solsteiken inntil en vei i Norrbotten, der han anslår at det var tusenvis av larver under barken. Selv om Lundberg først fant larver i august, fant han dem igjen i mai året etter. Kanskje vi skal sjekke død ospeved i Norge også? Larvene trenger ikke mye stell. Bare gi dem nok av det substratet de lever i, og pass på at de ikke tørker ut. Og sjekk for mugg! De voksne fluene er på vingene i juni-juli. SÅ: Hvem finner dem først?

Morten Falck
Hovinveien 39,
0690 Oslo

e-post: morfalc@online.no

Ny kartleggingskoordinator for entomologi

Christian Steel

Siden 2004 har NEF og SABIMA samarbeidet om å øke innsamlingen av data fra frivillige og idealistiske kartleggere. Som fjerdemann inn i rollen som kartleggingskoordinator har Kristoffer Bøhn store skole å fylle. Forgjengerne Øyvind Gammelmo, Anders Endrestøl og Hallvard Holtung har alle bidratt med stor innsats og mye kunnskap. Etter bare et par måneder føler vi oss allerede trygge på at Kristoffer vil fortsette i det samme gode sporet.

Kristoffer er ansatt i full stilling med SABIMA som formell arbeidsgiver. I tillegg til å jobbe for å styrke NEF-miljøet er han kartleggingskoordinator også for den øvrige delen av det zoologiske mangfoldet under NZF.

Kristoffer har vært mer enn alminnelig naturinteressert helt siden barndommen, men fra å ha interessen som hobby, har han nå også gjort den til levebrød. Han er ferd med å skrive ferdig en masteroppgave i naturforvaltning om lavskrike på Universitetet for miljø og biovitenskap på Ås, og lenge var det fugler som var hovedinteressen. I de senere årene har hans artsinteresse også omfattet amfibier, planter, sopp, pattedyr og ikke minst insekter.



Kristoffer Bøhn er ny kartleggingskoordinator for NEF og NZF. Ta kontakt med han på kristoffer.bohn@sabima.no hvis du har planer eller ønsker om å gjøre en feltinnsats på insekter eller edderkopper, har spørsmål eller kommentarer til Artsobservasjoner, eller for generelle spørsmål råd og tips om insekter og edderkopper.

Interessen for insekter startet med dagsommerfugler for rundt ti år siden, og for tre år siden laget han sin første lysfelle til fangst av nattsommerfugler. Han har også holdt på med humler og øyenstikkere, og ønsker

å ta for seg flere artsgrupper etter hvert. Tilgang på god bestemmelseslitteratur, etablerte norske artsnavn og ikke minst kontakt med dyktige og inspirerende fagfolk og amatører gjennom sin stilling i SABIMA fremhever han som veldig inspirerende for stadig å lære seg mere.

Kristoffer har også jobbet deltid for nettbutikken Natur og Fritid. Han har derfor meget god oversikt over tilgjengelig faglitteratur, samt utstyr til kartlegging, innsamling og preparering av insekter.

Som meget ivrig bruker av alle portalene i Artsobservasjoner, regner Kristoffer dette glimrende verktøyet som en viktig faktor for sin egen økte interesse for artsmangfoldet. I tillegg til å rapportere, har han hatt jevnlig kontakt med tidligere kartleggingskoordinator og teknikere om retting av feil, forbedringer i visning og oppsett, samt spørsmål rundt kvalitetssikring og lokalitetsdefinisjoner. Dermed har han kunnet gå rett inn i jobben

med å gi god veiledning til brukerne av Artsobservasjoner. Kristoffer ser fram til lanseringen av Artsobservasjoner 2.0 når den en gang kommer, og bidrar aktivt med råd og testing for at den nye versjonen skal oppleves som en forbedring på flest mulig områder.

Kristoffer bor på Nesodden utenfor Oslo med samboer og to barn. Med høner i uthuset, soppskogen i enden av veien og lysfella stående mellom frukttrærne lever han tett på naturen. Han sier seg selv meget fornøyd med endelig å være på plass i det han betegner som en drømmejobb. NEF vil få stor glede av hans kunnskap, erfaring og innsats for å fremme insektkartlegging – i mange år, håper vi!

Christian Steel
SABIMA

Pb. 6784 St. Olavs plass, 0130 Oslo
christian.steel@sabima.no



En lite dokumentert variasjon av klipperingvinge *Lasiommata maera* f. *triops*

Terje Grøntoft

På to turer i Nordmarka i juli 2006 og 2007, ble en lite kjent variasjon av det som antas å være klipperingvinge, *Lasiommata maera* f. *triops* Fuchs, 1889, observert og fotodokumentert. Noen beskrivelser av variasjonen finnes tilbake til de første tyske kilder fra 1889, men forfatteren har ikke funnet tidligere fotodokumentasjon.

Denne variasjonen av *L. maera* skiller seg fra de som er beskrevet og illustrert i den nyere litteraturen (Aarvik 2009, Eliasson

et al. 2005, Tolmann 2001) ved å ha to store adskilte øyeflekker på framvingene, i tillegg til to til tre øyepletter. Henriksen & Kreutzer (1982) skriver under «Individuell variation»: «Fv øyepletten kan blive vældig stor især på svenske ♀♀, den kan være dobbelt kernet eller ledsaget af fire mindre kernede øyepletter; disse er nærmere sømmen og begynder i c3.» Dette stemmer bra med observasjonene (Figur 1 og 2) der eksemplaret i figur 2 synes meget utpreget med et særlig godt utviklet sett av øyeflekker/pletter i en rekke fra



Figur 1: Klipperingvinge *Lasiommata maera* observert 8. juli 2006 ved Hamneren i Mari-dalen i Oslo. Foto: Terje Grøntoft



Figur 2: Klipperingvinge *Lasiommata maera* observert 18. juli 2007 ved Blankvann i Nordmarka i Oslo. Foto: Terje Grøntoft

de store øyeflekkene på framvingene og med et tredje ikke kjernet øyepunkt helt ned i c2. Formen beskrives først av Fuchs (1889) og nevnes senere av Krödel (1904) som '*biocellata*' som også nevner at større enn vanlige temperatursvingninger på puppestadiet kan ha betydning for utviklingen av formen. Den nevnes av Salz (1924) som '*triocellata*' og av Langer (1958) som *maera* f. *triops* Fuchs. Utfra kildene synes ikke formen som vanlig forekommende, men forekomsten kan da muligens ha sammenheng med spesielle klimatiske forhold.

Eksemplaret på figur 1 synes å ha en stripe av mørkere duftskjell på framvingene og kan være en hann. Dette er mer usikkert for

eksemplaret på figur 2. Litteraturen beskriver at oransje flekker under øyeflekken på framvingene er typisk for hunnen noe som kunne antyde at eksemplaret er en hunn.

Den første observasjonen (2006) ble gjort 8. juli tidlig på ettermiddagen, kl 16.00, på rødknapp i grøften ved et bekkeløp som gikk på tvers av en ellers ganske tørr grusvei, nedenfor et 3-5 m høyt klippefremspring, ved Hammeren i Maridalen ved inngangen til Nordmarka i Oslo. Den andre observasjonen (2007) ble gjort den 18. juli kl 17.30 i frodig blandingsskog med høyt gress og også med rødknapp ved en hytte ved Blankvann i Nordmarka. I det første tilfellet ble observasjonen gjort på et mer solbelyst

sted, men begge lokaliteter hadde stor blandingskog omkring, med et spill av skygge og sollys, og med mange andre dagsommerfugler, særlig «alminnelige» *Lasiommata maera*, men også dagpåfugløyne, perlemorsommerfugler og andre.

Det synes sikkert at observasjonene er *L. maera* og ikke *L. petropolitana*. I tillegg til kildebelegget over antyder observasjonsdatoene i midten av juli dette (Eliasson et al. 2005). Videre mangler eksemplarene de mørkere tverrstripene på fram og bakvingene som er typisk for *L. petropolitana*. Helt sikker arts- og kjønnsbestemmelse kan bare gjøres ved at et liknende eksemplar fanges inn. Blant eksemplarene i samlingene til universitetet i Oslo, tre kasser, finnes ingen tilsvarende varianter (*L. Aarvik* pers. medd.). Der er det mange som har to hvite kjerner (dobbelkjerne) i den store øyeflekken, og noen har en bitteliten ekstra øyeplett, og det er et individ som nærmer seg den her rapporterte formen med to store øyeflekker. Google bildesøk på «*Lasiommata maera*» og «*Lasiommata petropolitana*» viste ingen liknende eksemplarer.

Jeg vil takke Anders Endrestøl for å ha funnet frem til eldre kilder, nedenfor, om denne varianten av *maera*.

Konferert litteratur

- Aarvik, L., Hansen, L.O. & Kononenko, V. 2009. Norges sommerfugler. Håndbok over Norges dagsommerfugler og nattsvermere. Norsk entomologisk forening og Naturhistorisk museum.
- Eliasson, C. U., Ryrholm, N., Holmer, M., Jilg, K. & Gärdenfors, U. 2005. Nationalnyckeln till Sveriges flora och fauna. Fjärilar: Dagfjärilar. Hesperiiidae – Nymphalidae. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Fuchs, A. 1889. Lepidopterologische Beobachtungen aus dem unteren Rheingau. - Jahrbücher des Nassauischen Vereins für Naturkunde 42: 191-224; Wiesbaden.
- Henriksen, H.J. & Kreutzer, I.B. 1982. Skandinavens dagsommerfugle i naturen. Skandinavisk bogforlag. Odense.
- Krodel, E. 1904. *Pararge maera* L. var. *adrasta* Hb. Entomologische Zeitschrift - Central-Organ des Internationalen Entomologischen Vereins XVIII: 30-31.
- Langer, T.W. 1958. Nordens dagsommerfugler. Munksgaard, København. 344 s.
- Salzl, M. 1924. Aberrationen. Mitt. Munch. Ent. Ges. 14:142-143.
- Tolmann, T. & Lewington, R. 2001. Butterflies of Europe. Princeton Field guides, Princeton University Press.

Terje Grøntoft
Tønsbergt. 10
0464 Oslo

Mimic 2

«They thought the terror was over... This time nothing can stop it!»

Anders Endrestøl

Denne filmen bygger på Mimic (tidligere anmeldt her). Hovedplottet der var at en kakerlakkspredd infeksjon ble bekjempet med en genmodifisert steril kakerlakktpe, *The Judas Breed* (heretter «kreket»), som tok kverken på sine nære artsfrender og dermed utraderte infeksjonen. Dessverre overlevde *The Judas breed*, og muterte/evolverte til store stygge greier som var et mimikry av sin hovedpredator mennesket (for øvrig kanskje en nokså uvanlig form for mimikry; sau i ulvepels?). Uansett, gassekspløsjonen i *Mimic* tok åpenbart ikke livet av alle, og i alle fall en (?) er nå, i *Mimic 2*, tilbake og drar mimikryet sitt ett hakk lengre...

For å si det med en gang, plottet er ikke helt åpenbart, og det er kanskje ikke enkelt å trekke en rød tråd. Filmene starter nokså absurd med en mann som går rundt nede i t-banen med tre kofferter og som så klart blir *kjøtta* av kreket fra *Mimic 1* i en skummel bakgate mens regnet høljer ned, for så å bli overkjørt av en taxi. Når snuten finner fyren, mangler han fjes...

Insektene går til



filmen

Vi møter Remi Panos (Alix Koromzay), som også hadde en liten rolle i den første *Mimic*-filmen, og som denne gangen dukker opp som biologilærer med spesiell interesse for insekter. Hun er ikke like heldig i kjærlighetslivet, og treffer tilsynelatende kun udugelige menn. De blir ikke mer dugelige av at de fleste dukker opp døde og vansirede (det er vel ingen spoiler om jeg røper at de også blant annet mangler fjes...). En detektiv dukker opp for å undersøke saken, og Remi blir selvfølgelig en åpenbar mistenkt, men som Remi parerer: «*You're wagging your antenna in the wrong direction, Detective!*».

Etter hvert dukker kreket opp på scenen. Det er i alle fall ett individ. I tillegg dukker det også opp noe (relativt) små nymfer i de tidligere omtalte koffertene fra startsekvensen, men det er ingen god forklaring på hvorfor og hvordan. Plottet er som nevnt vagt, men det later til at kreket vil ha Remi som sin nye dronning

Mimic 2

USA 2001

Regi: Jean de Segonzac

Tale: Engelsk

Medvirkende: Alix Koromzay,
Bruno Campos, Will Estes

Musikk: «The Haunt» written by
Arellano, Fernandez, Ogushi and
Robinson

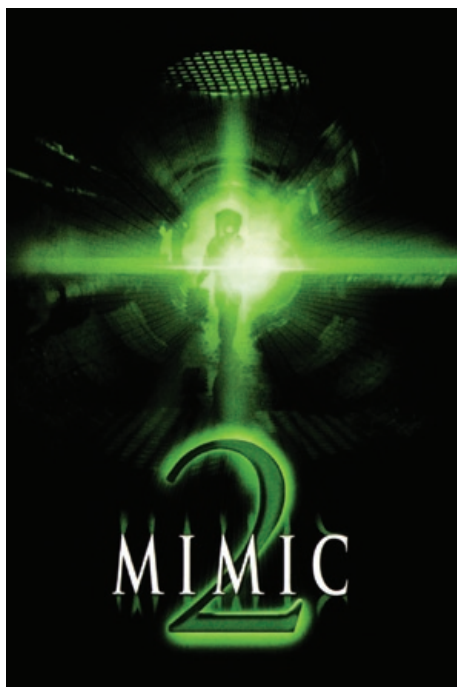
Lengde: 82 min 35mm

Genre: Sci-Fi / Horror / Thriller

IMDb User Rating jun. 2012: 4.2/10

(antagelig av mangel på noe bedre, som en orrhane på hormoner, for dette er umulig kjærlighet). Et knippe utvalgte; læreren, detektiven og et par elever, roter seg litt for nær reiret til kreket, som er på den lokale skolen. Remi, som i Mimic 1 jobbet for Center for Disease Control, tar en telefon til sine gamle venner i «the EIS division» (har ingen ting med våre EIS ruter å gjøre, men er «Epidemic Intelligens Service»). Da dukker det snart opp en MiB (Men in black)-aktig gjeng for å bekjempe kreket og ta slimprøver. Filmen ender med at læreren selv tar affære i en «Alien»-aktig sekvens, og filmen er over. Jeg regner med at alle nymfene som tøyt rundt dukker opp i treeren (ja, for det er faktisk laget en treer også).

Dette er en film som gikk rett på DVD for å si det sånn. De som er inne i denne sjangeren får ikke valuta for pengene. Det er en del absurditeter her, og det kan kun skyldes dårlig manus. Det er billig utført



filming, og handlingen foregår stor sett på tre steder; 1) lærerens leilighet (som for øvrig er tiltalende med insektkassene flytende omkring, en iguan tripper lett rundt, et terrarium med en edderkopp osv), 2) skumle bakgater med grafitti, neonlys og damp, og 3) inne på skolen. Det er stereotyp og forutsigbart, spesielt de «skumle» bakgatene. Jeg har en følelse av at denne tidsmessig hører mer hjemme i 1991 enn i 2001. Skuespillet er jevnt over ganske dårlig, og det er lite av spesialeffekter (mindre enn i Mimic 1).

For entomologen er det noe å hente. Læreren deler sine kunnskaper om entomologi for klasser, justisvesenet og på middag med beilere. Man lærer småting om maur, kakerlakker og annet. Blant annet



2 kopper hvetemel
1 kopp salt
1 kopp vann
1 spiseskje matolje
= Trolldeig-dyr!



overøser hun en av sine kavalierer under en date om edderkoppers formering og om veggdyrets noe spesielle «traumatisk inseminasjon», mens hun gaffler i seg noe kongekrabbe-aktig sjømat (fourtsigbart her og, men kanskje en av høydepunktene).

Filmen har fått svært varierende karakterer av ulike kritikere. De fleste som gir den høye terningkast er generelt dårlige til å grunngi dette. Jeg har derimot sett en omtale av denne filmen, som åpenbart mener den er bevist tilgjort og et godt eksempel på film innen sjangeren camp/kitsj, og at den nærmest har en meta-dimensjon; «*It's as if the sets, the lighting, the characters, the plot, and everything else is mimicking reality at the same time it's superficially mimicking the previous film.*»

Jeg mener dette er for subtilt og at mange B-filmer lett kan plasseres i en camp/kitsj bås uten at dette var hensikten (men er vel snarere med på å definere båsen).

Jeg mener at filmen er reelt dårlig, og et sted mellom en og to prikker. Hadde det vært noen flere småting som trakk opp (musikk, one-linere eller effekter) hadde den fått to, men det blir nok bare en prikk.



Bokanmeldelser:



Barnas felthåndbøker - Utforsk småkryp

Uten at jeg har gjort noen opptelling- det kan virke som om det har kommet en rekke bøker på markedet de siste årene som kan puttes i samlesekken «om småkryp - for barn». Det meste av dette er selvfølgelig oversatte bøker. Dersom hovedpoenget i boken er aktiviteter og generell omtale av småkrypene, er dette stort sett uproblemtisk. Verre blir det fort når man begynner å trekke inn enkeltarter. Det er jo uansett veldig hyggelig at det finnes et utvalg slike bøker, både for å ufarliggjøre, interessere og inspirere barn tidlig.

Det er ikke oppgitt noe anbefalt alder for denne aktuelle boken, men jeg vil tro den vil kunne passe for barn før lesealder (med hjelp av en voksen) til barn i lesealder (6-10). Den inneholder i følge omslaget «30 morsomme aktiviteter». Det stemmer bra, og i tillegg finner vi også annet interessant stoff i boken.

Omslaget har dobbelt utbrettsomslag med bilder som «vil hjelpe deg å identifisere mange av småkrypene der du bor». Hovedproblemet med oversatt litteratur er



Barnas felthåndbøker -Utforsk småkryp
30 morsomme aktiviteter. Original tittel: Nature Activity: Bughunter. Isbn 82-04-11165-7. Overettet: Ole Schøning. Fagkonsulent: Irene Inman Tjørve

at «der du bor» gjerne ikke lenger gir mening. Det er for så vidt oppgitt i omslaget at det er en oversikt over småkryp i Nord-Europa, men det ville være en klar fordel om oversikten hadde vært tilpasset norske forhold. Nord-Europa er vel for de fleste et stykke unna «der du bor». Totalt 117 ulike «småkryp» er presentert i alt fra ordensnivå (for eksempel nettinge), via familie nivå (for eksempel blomsterflue) til enkelt arter (for eksempel rappringvinge). Det er ingen konsekvens i taksonomisk nivå, men det må sies å være en akseptabel og

grei løsning for målgruppen. Det kunne nok generelt vært greit å hoppe opp et hakk i taksonomien for en del grupper ved å slå sammen undergrupper. Blant annet vises bladskjærerbie, honningbie, murerbie, jordbie. Her ville det vel på dette nivået holde lenge med «bier». Et annet eksempel er gullveps, graveveps (to ganger), ichneumonidae, geithams, bartreveys, murrveys og jordveys. Noen av disse kunne nok med fordel vært kuttet ut. Å presentere veksthusmellus som noe annet enn mellus virker litt vel spissfindig. Bildene er stort sett greie nok for habitus-vurdering, men enkelte er fremstilt med vingene åpne (for eksempel løvgresshoppe og steinflue), som ikke normalt ville fremstå slik om man studerte dem i live. Av det jeg kunne vurdere, ser de fleste ut til å være navngitt noenlunde riktig (foruten at liten kålsommerfugl er forvekslet med stor). De er videre sortert etter habitat (som noe uryddig er oversatt med naturtype). Et problem med at det er en Nord-Europeisk oversikt er at det åpenbart er med mange arter som ikke normalt påtreffes i Norge og som da bare bidrar til å komplisere en allerede komplisert verden; svarteliste arter: hus-siriss, amerikansk kakerlakk, klesmøll, koloradobille; rødlistearter eller sjeldne arter som man neppe finner «der du bor»: bred blålibelle, vannskorpion, apollosommerfugl, karminspinner, sangsikade, geithams, almesplintborer, nøttesnutebille; arter som ikke er påvist i Norge eller som ikke anses som norske: dagsvermer, hvit admiral, vandregulvinge, irissommerfugl, skumsikaden *Cercopis vulnerata*, skogsiriss, vandrende pinne, kneler, stripe-tege med flere. Alle gruppene som presenteres er gitt norske navn (foruten Ichneumon-

idae, som er fornorsket til Ichneumonide; her kunne man tatt seg friheten å kalle den snylteveps). I tillegg til disse eksemplene er det en tabell med kjennetegn for ulike ordner av insekter, og grupper av andre småkryp om er oversiktlig og grei.

Men, dette er ikke først og fremst en systematikkbok, og det bør heller ingen bok for denne målgruppen være. Det er for øvrig veldig fint at det omtales og vises, for da får man kanskje øynene opp for mangfoldet og ønsker fordypning. Hovedpoenget med boken er å gi en innføring i denne spennende verden gjennom enkel tekst og praktiske aktiviteter. Dette er nok hensiktsmessig for dette alderstrinnet.

Generelt er boken «småkaotisk» oppbygd, med masse bokser, bilder og informasjon på hver side. Dette er for øvrig et pluss, siden hver side da fremstår som en «egen verden» av fine bilder og spennende fargebruk. Hver dobbeltside representerer stort sett ett tema. For en entomolog blir alle temaene selvfølgelig noe overfladisk behandlet, men det er fine introduksjoner til ulike aspekter ved invertebratenes liv og levnet.

Boken starter med å forklare hva et insekt er og hva som skiller det fra de andre krypene. Her kunne man nok med fordel ha brukt en side til for å presentere noe mer av mangfoldet. Så er det en side om viktig utstyr og hvordan man bør gå frem for å studere småkrypene. Videre kommer det en dobbeltside om habitater. Her forklares det at man kan finne insekter på ulike steder, som dammer, blomsterenger eller i hus. Dette er fint forklart og på sin plass. Videre kommer noe mer praktiske

øvelser og temaer på løpende bånd (kun noen gjengitt her):

- *gjemsel-* forklarer bankeprøver og kamouflasje
- *triks og feller-* om skumsikade, maurløve, smeller og bombardierbille
- *flyvende insekter-* litt om flyvende insekter og hvordan lage håv
- *nattliv-* om fallfeller
- *sommerfuglsnadder-* hvordan lage banangrøt (her presenteres monarksommerfugl og oleandersvermer som igjen er noe urelevant for våre forhold)
- *larvefarm-* om hudskifte og metamorfose, og klekking
- *nattsommerfugl-* hvordan lage lysfelle med lommelykt
- *mat fra blomster-* insekter som lever av nektar
- *biebol-* om å lage biehotell
- *insektarkitekter-* om vepsebol, maurtuer, termitter
- *venner og fiender-* om bladlus, maur og marihøner
- *å dyrke et hjem-* om galler, forskjellige typer
- *miner og gallerier-* minerende insekter og gnag i treverk
- *moro med fluer-* om avl av bananfluer og noen andre typer fluer
- *soltilbeder-* om vekselvarme, og dvale
- *insekter i ferskvann-* om overflatehinne og kryp i ferskvann
- *edderkoppnett-* lag eget nett, forskjellige edderkoppnett
- *livet i en løvhaug-* utdriving og andre typer kryp i strøfall
- *meitemark-* meitemarkfarm
- *hjelp småkrypene-* om bevaring, her er bl.a. foreningens hjemmeside presentert!).

Hele seks kapitler (dobbeltsider) er viet edderkoppene. Dette blir relativt sett for mye og et par av disse kunne med fordel vært byttet ut med andre temaer. Dagsommerfugler er relativt sparsomt behandlet og kunne vært påspandert en ekstra dobbeltside. Man kunne kanskje også hatt noe om fotografering? Mange av leserne vil nok være i den alderen da et digitalkamera ikke er langt unna. Samling er ikke videre omtalt, bortsett fra at det nevnes at «*mange museer har sommerfuglsamlinger*». Det er også helt riktig siden det vil være for mer viderekommende.

Konklusjonen blir at boken fremstår som en intelligent og tematisk bred bok om det å studere småkryp. Oppgavene som presenteres er relevante for et mangfold av temaer innen entomologien, de er relativt enkle (kanskje bort sett fra meitemarkfarmen) og sannsynligvis engasjerende nok til å sysselsette barn. Det er jo imponerende at for eksempel miner og galler ikke er utelatt som tema.

Det er kanskje noe med rettigheter og copyright som gjør at oversatte bøker ikke kan spesialtilpasses våre forhold (får håpe det ikke er latskap?). Noe av teksten er åpenbart tilpasset norske forhold; blant annet oppfordres man til å besøke NEFs hjemmesider. Det ville videre være en smal sak å bytte ut en del arter i omslaget slik at de hadde blitt mer relevante for våre forhold. Det kan jo være en oppfordring til forlagene til slutt.

Anders Endrestøl

Butterflies of Europe and the Mediterranean area

For norske entomologer er nok Vadim V. Tshikolovets mest kjent for bokserien om sommerfugler i Asiatisk Palearktis. I løpet av de siste 15 årene har han laget 8 flotte bøker fra denne regionen og flere er på vei.

Vadim er født i Ukraina og arbeider ved Zoologisk museum i Kiev. Politisk sett er dette Øst-Europa, men geografisk ligger dette *midt* i Europa. Så hva var vel derfor mer naturlig enn at nettopp han, etter mer enn 30 års arbeid, kunne lansere *Butterflies of Europe and the Mediterranean area*.

Og boken bærer navnet sitt med rette! *Hele* Europa er med, fra Kanariøyene og Azorene i vest til Ural i øst, samt Nord-Afrika, Midt-Østen, Tyrkia og Kaukasus. For første gang er alle dagsommerfugler i omtrent hele det vestlige palearktis samlet mellom to permer.

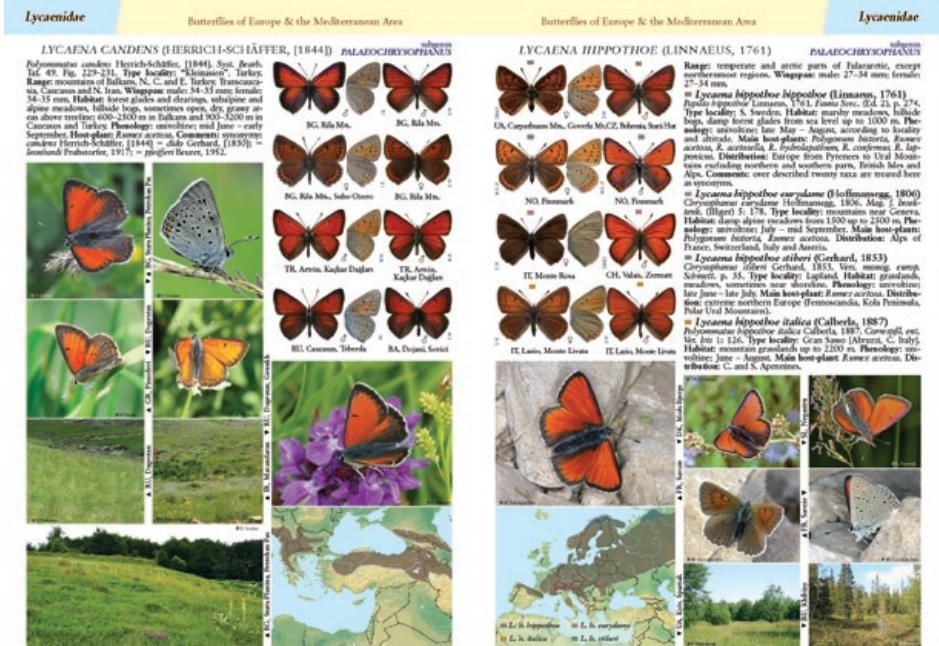
Boken starter med en oversiktlig sjekkliste over de 703 artene, og deretter blir hver art behandlet. Teksten er kort og konsis av plasshensyn, men gir nyttig informasjon om taksonomi, vingebredden, typelokalitet, habitat, flytetid, næringsplanter og utbredelse, samt referanse til original-beskrivelse av artene. Alle underarter blir behandlet hver for seg. Utbredelseskartene med landegrenser er i farger og viser lavland i grønt og fjellområder i gult. Hver underart har fått sin egen fargenyans i brunt. Dette gir et godt bilde av artens



Vadim V. Tshikolovets. *Butterflies of Europe and the Mediterranean area* ISBN 978-80-904900-0-0. Tshikolovets Publications 2011. Format 16 x 23 cm, 544 sider, vekt 1180 gram og prisen ligger på 79 Euro.

utbredelse, men det kan noen ganger være vanskelig å skille utbredelsen for underartene fra hverandre.

I innledningen skriver Vadim at han ønsker å vise rikdommen og skjønnheten i naturen, og det har han så avgjort lykkes med. Det er lagt ned et stort arbeid i å vise hvor stor variasjonen kan være hos enkelte arter. Boken har over 10000 bilder og av disse er mer enn 7000 av dyr fra samlinger og viser over- og underside av de fleste underartene. Det er også tatt med en del rariteter og for ca 100 arter er det bilder av



typedyr. Omlag 2000 bilder viser sommerfugler i naturen og de siste 1000 bildene viser habitater og landskaper. Noen av disse bildene har historisk verdi ved at de viser habitater som nå dessverre er ødelagt. Kvaliteten på bildene er gjennomgående svært god.

Boken avsluttes med en oversikt over de seksti entomologene som har bidratt både faglig og med bilder.

Man kan spørre seg om vi gjennom denne boka har fått den ultimate felthåndboka for det vestlige palæarktis. Jeg tror ikke det. Systematikk og taksonomi har vært og vil være i stadig forandring og det er fortsatt mange hull i vår kunnskap om sommerfuglene. Men så langt er dette den beste felthåndboka over de vest-palæarktiske sommerfuglene.

Nomenklaturen i boken følger det som i dag regnes som vanlig. Forfatteren tar likevel høyde for at flere artsgrupper og slekter trenger nærmere undersøkelser. Dette gjelder blant annet for underslekten *Agrodiaetus* der flere arter er basert på molekylære undersøkelser av DNA. Andre arter som på samme måte har kommet til i løpet av de siste par årene er *Zerynthia cassandra*, *Leptidea juvernica*, *Euchloe grancanariensis* og *Polyommatus celina*. På dette området er boken godt oppdatert.

Dette er en vakker bok som vil bli til glede og inspirasjon for mange.

Jostein Bæro Engdal

LEICA E-SERIE STEREOMIKROSKOPER

Høykvalitets mikroskoper spesielt designet for samlere, hobby og undervisning.

- Leicas gode optiske kvaliteter
- Vedlikeholdsfri mekanikk
- Integriert LED belysning
- Pålys og gjennomlys
- 25.000 timers brenntid
- Ingen løse deler
- Driftsikre
- Brukervennlige
- Insekter
- Sedler / mynter
- Planter
- Undervisning generelt

Leica ES2 er en perfekt løsning for samlere, hobby og undervisningsformål. Med sine faste forstørrelser, solide design og med 25.000 timers brenntid er dette stereomikroskopet bygget for en tøff hverdag i undervisningssammenheng. Mikroskopet er vedlikeholdsfritt.

ES2 stereomikroskop

- 2 -trinns stereomikroskop
- Faste forstørrelsestrinn, forstørrelses-område 3:1 gir 10x og 30x forstørrelse

Leica EZ4 er en perfekt løsning for samlere, hobby og undervisningsformål. Med sine zoom forstørrelser, solide design og med 25.000 timers brenntid er stereomikroskopet bygget for en tøff hverdag i undervisningssammenheng. Mikroskopet er vedlikeholdsfritt.

EZ4 stereomikroskop

- Zoom forstørrelsesområde 4.4:1 gir 8-35x forstørrelse (med 10x okularer)

Leica EZ4 HD med integriert 3-megapixel CMOS digitalkamera og Leica application software (LAS EZ) gir en perfekt løsning for samlere, hobby og undervisningsformål. Bildene lagres direkte på 128 MB SD kort eller overføres til PC. I tillegg er det vanlig videoutgang slik at levende bilder kan vises direkte på TV eller prosjektor med videoinngang.

EZ4 HD stereomikroskop med kamera

- Zoom forstørrelsesområde 4.4:1 gir 8-35x forstørrelse (med 10x okularer)
- Fast (50/50%) stråledeler for kamera
- Integriert 3MPixel CMOS kamera
- Integriert SD kortplass
- USB 2.0 og analog videoutgang

Priser

ES2	Leica ES2 stereomikroskop 447 202	kr. 5.340,-
	Bæreevne myk 447 47	kr. 875,-
EZ4	Leica EZ4 stereomikroskop 447 197	kr. 12.280,-
	Bæreevne myk 447 477	kr. 875,-
EZ4 HD	Leica EZ4D stereomikroskop med kamera og programvare LAS EZ, 447 200	kr. 26.430,-
	Bæreevne myk 447 477	kr. 875,-

Kontakt oss for priser og tilgjengelighet på annet tilleggsutstyr. Prisene er inkl. MVA, men ekskl. frakt og transportforsikring.



Leica

MICROSYSTEMS

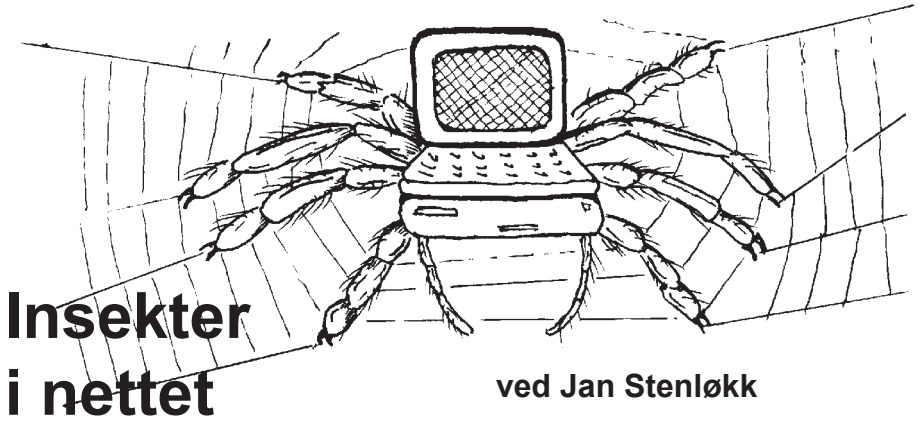
www.leicamicrosystems.com



ORTOMEDIC

Vollsvæien 13E, Boks 317, 1326 Lysaker - Tlf 67 51 86 00 / Faks 67 51 85 99

ortomedic@ortomedic.no - www.ortomedic.no



Insekter i nettet

ved Jan Stenløkk

Maur med selvmords-atferd?

I England er det funnet maurkolonier med den innførte *Lasius neglectus* («Asian super ant») som naturlig tiltrekkes av elektrisitet – i enda større grad enn mat og drikke. Dette gjør at de dermed kan forårsake branner når store mengder maur samles rundt elektriske ledninger. Arten likner på vanlig sukkermaur, men kan opptre i mye større mengder. I en elektrisk koblingsboks ble det funnet hele 35 000 døde maur.

Etter: «Fire risk super ants discovered». BBC News Online, http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/england/gloucestershire/8179872.stm



Lasius neglectus
Wikimedia commons. AntWeb.org

0.2 mm

Motorvei for bier

I Yorkshire i England skal det anlegges «motorveier for bier». Dette skal bli et nasjonalt nettverk av tilplantede korridorer med villblomster, som er habitat for insekter. Denne første biten består av to korridorer, øst-vest og nord-syd, og det er donert £60 000 for prosjektet. «Veiene» skal plantes med svartknoppurt, rødknapp, tiriltunge og rødkløver på totalt femti mål. Lederen for prosjektet påstår England har mistet 97% av villblomstene siden 1930-tallet, og insekter som honningbier, dag- og nattsommerfugler har falt dramatisk på få tiår. Tilsvarende initiativ har kommet fra varehuskjeden Sainsburys som laget «biehoteller» ved 38 butikker i London for å få opp solitære bier.

Etter: «Yorkshire is the location for the first wildflower «bee roads»», BBC News Online 12.04.2011, internet: <http://www.bbc.co.uk/news/uk-england-york-north-yorkshire-13040249>



Wikimedia commons, SPUI

Vampyr-edderkoppens valg

Hoppeedderkopper (familien Salticidae) er vanlige over hele verden, også i Norge, og er kjent for sitt gode syn og raske bevegelser. *Evarcha culicivora* fra Øst-Afrika er intet unntak, men forskning har vist at den har forbløffende synsevner.

Edderkoppen kan faktisk skjelne små forskjeller i bytteinsektenes antenner, noe som er av betydning da den lever av blodet som mygg suger fra virveldyr. «Vampyr-edderkoppen» ønsker dermed ikke å fange mygg-hanner (det er som kjent bare hunnen som er blodsuger). Forskning viste at edderkoppen kjente igjen hunner på antennene og ikke den blodfylte bakkroppen, og den unngikk mygghannene som har store og fjærformede antenner.

Etter: BBC Nature 7.06.2012, «Vampire spiders' spot victims by antennae», <http://www.bbc.co.uk/nature/18298475>



Evarcha sp. Foto: Olaf Leillinger



PÅ LARVESTADIET
ved Halvard Hatlen

Her er 20 nye spørsmål, laget fra noen eldre nummer av Insekt-Nytt. Bladene kan lastes ned i pdf-format, fra hjemmesiden vår: www.entomologi.no. På den måten blir det mulig for de fleste å slå opp i kildene for mer lesning. Noen spørsmål, blant annet om norske navn fant jeg etter søk i artsportalen.

20 spørsmål med yrkesvilledning:

Regler kun de under 15 år har lov å bruke hjelpemidler!

1. Eremitten *Osmoderma eremita* – hvilket insekt er det?
2. Hvor lever eremitten?
3. Er eremitten en truet dyreart i Norge?
4. Kan hoppeedderkopper fokusere synet?
5. *Evarcha falcata* er en av de vanlige norske hoppeedderkoppene, hvor lever den?
6. Spinner hoppeedderkopper fangstnett?
7. Hvordan jakter hoppeedderkopper?
8. Nevn noen sommerfugler med «sitron» i sitt norske navn?
9. Nevn noen sommerfugler med en måned i sitt norske navn?
10. Hvordan oppleves et bitt fra en ryggsvømmer?
11. Hva er et scutellum?
12. Hvordan smitter (spres) trypanosomene (sovesyke) fra tsetsefluer til mennesker?
13. Hvorfor bekjemper man tsesefluene, og ikke selve sykdommen (trypanosomene) som er grunn til sovesyken?
14. Bjørnespinner - er det en brun og lodden edderkopp, eller noe annet?
15. Hvorfor navnet bjørnespinner?
16. Hvilken tid på døgnet er bjørnespinnerne aktive?
17. Brun bjørnespinner (stor bjørnespinner), *Arctia caja* er kanskje den mest kjente, nevnt noen av dens farger (vingene)?
18. Kan du nevne navnet på en gruppe (familie) fluer som ligner veps, utenom blomsterfluene?
19. Hvor utvikles (lever) larven til vepsefluer?
20. Tror du at sommerbier er navn på en slekt bier?

Svarene står på neste side:

Svarene:

1. En bille tilhørende gruppen skarabider (Scarabaeidae) (Zachariassen 1981).
2. Skjult, særlig i hule eiketrær (Zachariassen 1981), men i dag er den kun funnet i ask på en lokalitet i Norge.
3. Ja, den står på rødlisten (2010) som CR, kritisk truet (Ødegaard m.fl. 2010). Var tidligere oppført som RE regionalt utdødd, men er gjenfunnet i Norge.
4. Ja, med de to mediale store øynene (Alvheim 1979).
5. I barskog og myrlente områder (Alvheim 1979).
6. Nei. Men de spinner en festetråd, som en sikkerhetsline, så de ikke faller ned (Alvheim 1979).
7. De sniker seg innpå, til 5-6 cm. avstand. Fokuserer blikket og hopper på byttet (Alvheim 1979).
8. Sitronsommerfugl, sitronmåler og sitronvikler (Artsportalen).
9. marsmåler, julibakkemåler, junigråvikler, junikveldvikler, augustkveldvikler, augustvikkelfly,
10. Smertefullt, kanskje værre enn et vepsestikk (Olsvik 1981).
11. En trekantet plate, på ryggsiden, mellom brystet og bakkroppen. Ikke alle insekter har et (synlig) scutellum (Olsvik 1981).
12. Via spyttkjertlene til fluen, de overføres når tsetsefluene suger blod (Alvheim 1981).
13. Fordi det mangler en god medisin uten alvorlige bivirkninger (Alvheim 1981).
14. Det brukes som navn på en gruppe sommerfugler (Arctiidae) (Bergersen 1979).
15. På grunn av de vanligvis svært lodne larvene (Bergersen 1979).
16. De fleste flyr i skumringen eller om natten (Bergersen 1981).
17. Brun, hvit, rød og noe svart (Bergersen 1981).
18. Vepsefluer, Conopidae (Nilsen 1981).
19. De er innvendige parasitter på humler og veps (Nilsen 1981).
20. Ja, slekten *Panurgus* (Andrenidae) (Artsportalen).

0-5 riktige: Dårlig, vi anbefaler en karriere som økonom, børsmegler, it-konsulent eller politiker.

5-10 riktige: Middels bra. Du kan kanskje bli lærer.

10-15 riktige: Meget bra, entomolog kan være en mulighet for deg.

15-20 riktige: Utmerket (du har vel ikke kikket?). Entomolog er yrket for deg. Kontakt Insekt-Nytt redaksjonen for ytterligere yrkesvilledning.

Litteratur:

- Alvheim, T. 1981. Tsetsefluer. Insekt-Nytt 6 (2): 18
- Alvheim, T. 1979. Forsidedyret, *Evarcha falcata*. Insekt-Nytt 4 (4): 4
- Artsportalen: <http://www.artsportalen.artsdatabanken.no>
- Bergersen, O. 1981. Forsidedyret. Insekt-Nytt 36 (3): 6
- Nilsen, A-J. 1981. Conopidae - vepsefluer. Insekt-Nytt 6 (3): 8
- Olsvik, H. 1981. De norske ryggsvømmere. Insekt-Nytt 6 (1): 8
- Zachariassen, KE. 1981. Biller i hule trær. Insekt-Nytt 6 (3): 12
- Ødegaard, F., Andersen, J., Hanssen, O., Kvamme, T. & Olberg, S. 2010. Biller Coleoptera i Norsk rødliste for arter 2010. Artsdatabanken
-
-

Forhandlere av entomologisk utstyr

Natur og Fritid

Norsk firma med godt utvalg av entomologiske bøker og entomologisk utstyr (og annet naturrelatert). Har salg både over disk og over nett. Drevet av og for naturinteressert. www.naturbokhandelen.no



BENFIDAN

Benfidan fører forskjellig entomologisk utstyr, først og fremst innsamlings- og prepareringsutstyr. Her kan man blant annet kjøpe spennbrett, insektnåler og håver. Skriv etter prislister til: Benfidan, Fruevej 125, DK-7900 Nykøbing Mors, Danmark.

Apollo Books

En bokhandel som spesialiserer seg på entomologisk litteratur. Bestill katalog! Kirkeby Sand 19, DK 5771 Stenstrup, Denmark. E-post: apollobooks@vip.cybercity.dk

B & S ENTOMOLOGICAL SERVICES (MARRIS HOUSE NETS)

Dette firmaet selger forskjellige typer insekt-nett, inkludert malaisietelt. Har produkter som er ansett for å ha svært god kvalitet. www.entomology.org.uk/

OneMed AS (tidligere TAMRO MedLab AS)

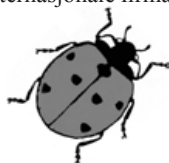
Fører stereomikroskoper, binokularluper, laboratorieutstyr, dramsglass o.a. Se annonse på baksida av bladet. Hjemmeside: www.onemed.no



BIOQUIP

Kjempetort entomologisk firma lokalisert i California, USA. Fører det aller meste. Verdt å prøve, men litt dyre! Hjemmeside: www.bioquip.com

Sjekk også følgende side på nettet: <http://insects.ummz.lsa.umich.edu/entostuff.html>
Her har Zoological museum, University of Michigan listet en god del nord-amerikanske og internasjonale firmaer som fører entomologisk utstyr.



The Norwegian Entomological Society

www.entomologi.no

The Norwegian Entomological Society (NEF) was founded in 1904. Its goal is to promote the interest for and study of insects. Anyone with an interest in entomology, whether amateur or professional, is welcome as a member. The society currently has about 600 members, mostly from Norway.

Insekt-Nytt [Insect-News] is NEF's popular publication, including reports and articles on faunistics, fieldtrips, anecdotes, techniques etc. The text is mainly in Norwegian. Of special interest for foreign members are the journals Norwegian Journal of Entomology and *Insecta norvegiae*, both of which are published in English.

Insekt-Nytt is published with four issues annually. Norwegian Journal of Entomology is published with two. *Insecta Norvegiae* is published sporadically, depending on material. Many of the older publications can be found in fulltext on our homepage.

To become a member of NEF, please visit our homepage and fill in our online form.

If you would like more information on some of the content of this issue, please contact the editor at; insektnytt@gmail.com and check out our homepage www.entomologi.no

Content of Insekt-Nytt [Insect-News] 36 (4) 2011

Endrestøl, A. Editorial: All black?	1
Sørnes, E. The Lense-Bug.....	4
Knutsen, B.K. Mapping of Odonata in Vest-Agder county.	5
Nyvold Larsen, Ø. Stegganstjødna	11
Olberg, S. A bit about the Nordic Coleoptera Group.....	17
Hansen, L.O. Norwegian Entomological Society salute: Rune Aanderaa.....	29
Falck, M. Norwegian «why-not»-flies II: Do we really have no wood soldier flies?.....	25
Steel, C. New mapping-coordinator in entomology	27
Grøntoft, T. A poorly documented variety of the Large Wall Brown <i>Lasiommata maera</i> f. <i>triops</i>	29
Endrestøl, A. Insects at the movies: Mimic 2	32
Endrestøl, A. Book Review: Nature Activity: Bughunter	35
Engdal, J. Book Review: Butterflies of Europe and the Mediterranean area.....	38
Stenløkk, J. Web-Bugs.....	41
Hatlen, H. At the Larval Stage (quiz)	43
Suppliers of entomological equipment	45
Content of Insekt-Nytt [Insect-News] 37 (2) 2012.....	46

Rettledning for bidragsytere:

Tekst. Hovedartikler struktureres som følger: 1) Overskrift; 2) Forfatteren(e)s navn; 3) Selve artikkelen (gjørme med ingress- en kort tekst som fanger leserens oppmerksomhet og som trykkes med halvfete typer; splitt hovedteksten opp med mellomtitler; 4) Evt. takk til medhjelpere; 5) Litteraturliste; 6) Forfatteren(e)s adresse(r); 7) Billedtekster og 8) Evt. tabeller. Alle disse punktene kan følge rett etter hverandre i manus. Send bare ett eksemplar av manus. Bruk forøvrig tidligere numre av Insekt-Nytt som eksempel. Latinske navn skal skrives i kursiv.

Manuskripter må være feilfrie. Manuskripter sendes redaksjonen som e-post eller vedlegg til e-post. De fleste typer tekstredigeringsprogrammer kan benyttes (PDF dokumenter godtas ikke). Eventuelle bilder og illustrasjoner sendes inn samtidig med manuskriptet.

Forfattere av større artikler vil få tilsendt et PDF dokument av artikkelen. Fem eksemplarer av bladet kan sendes etter ønske.

Illustrasjoner. Vi oppfordrer bidragsytere til å illustrere artiklene med egne fotografier og tegninger. For bilder hentet fra internett må rettighetsspørsmålet være avklart. Leveres illustrasjonene elektronisk, vil vi ha dem på separate filer som vedlegg til e-post, og med en oppløsning på minimum 300 dpi. Det er en fordel om bildene er tilpasset A5 format med 5,90 cm bredde for én spalte, eller 12,4 cm over to spalter. Legg ikke illustrasjonene inn i tekst-redigeringsprogrammet, f.eks. MSWord. Fjern også alle koder etter eventuelle referanseprogram (f.eks. Endnote). Originale fotografier kan sendes inn som papirbilde, dias eller negativer. Redaksjonen forbeholder seg retten til å velge utsnitt og foreta små justeringer på bilder (som f.eks kontrast og lys).

Korrektur. Forfattere av større artikler vil få tilsendt en PDF for korrektur. Den må returneres senest 3 dager etter at man mottok den. Store endringer i manuskriptet godtas ikke. Korrektur av små artikler og notiser foretas av redaksjonen.

Norsk entomologisk forening

Postboks 386, 4002 Stavanger

E-post sekretær: jansten@c2i.net

Bankkonto: 7874 06 46353 [Jon Peder Lindemann, Gamle mossevei 43, 1430 Ås]

Styret 2011

Formann: Lars Ove Hansen, Sparavollen 23, 3021 Drammen (tlf. 413 12 220)

Nestformann: Jostein Engdal, Langsethveien 39, 3475 Sætre (tlf. 32 79 07 30)

Sekretær: Jan Arne Stenløkk, Kyrkjeveien 10, 4070 Randaberg (tlf. 51 41 08 26)

Kasserer: Jon Peder Lindemann, Gamle mossevei 43, 1430 Ås (tlf. 913 09 552)

Styremedlem: Anders Endrestøl, Rosenhoffgata 13, 0569 Oslo (tlf. 994 50 917)

Styremedlem: Hallvard Elven, Munkebekken 186, 1061 Oslo (tlf. 22 32 83 41)

Styremedlem: Leif Aarvik, Nyborgveien 19a, 1430 Ås (tlf. 64 94 24 66)

Lokallag

Finnmark lokallag, c/o Johannes Balandin, Myrullveien 38, 9500 Alta

Tromsø entomologiske klubb, c/o Arne C. Nilssen, Tromsø museum, 9037 Tromsø

Midt-Troms lokallag, c/o Kjetil Åkra, Midt-Troms Museum, Postb. 82, 9059 Storsteinnes (tlf. 77 72 83 35)

NEF/Trøndelagsgruppa, c/o Oddvar Hanssen, NINA, 7485 Trondheim

Agderlaget (A-laget), c/o Kai Berggren, Bråvann terrasse 21, 4624 Kristiansand

Grenland lokallag, c/o Arnt Harald Stendalen, Wettergreensvei 5, 3738 Skien

Larvik Insekt Klubb, c/o Torstein Ness, Støperiveien 19, 3267 Larvik

Drammenslaget / NEF, c/o Tony Nagypal, Gløttevollen 23, 3031 Drammen

Numedal Insektregistrering, c/o Bjørn A. Sagvolden, 3626 Rollag (tlf. 32 74 66 37)

NEF avd. Oslo & Akershus, c/o Insektavd., Naturhist. mus., Pb.1172 Blindern, 0318 Oslo

Østfold entomologiske forening, c/o Thor Jan Olsen, Postboks 1062 Valaskjold, 1701 Sarpsborg

Distributør

Salg av trykksaker og annet materiell fra NEF: Insektavdelingen, Naturhistorisk museum, Pb. 1172 Blindern, 0318 Oslo [Besøksadresse: Sarsgate 1, 0562 Oslo] (tlf. 22 85 17 05); e-mail: leif.aarvik@nhm.uio.no.





NORGE P.P. PORTO BETALT

Returadresse:
Norsk entomologisk forening
Postboks 386, 4002 Slangerup



Leica

MICROSYSTEMS

www.leicamicrosystems.com

**NY REPRESENTANT FOR
LEICA MIKROSKOPER
I NORGE**

ORTOMEDIC

Vollsveien 13E, Boks 317, 1326 Lysaker - Tlf 67 51 86 00 / Faks 67 51 85 99
ortomedic@ortomedic.no - www.ortomedic.no